

Prawa i obowiązki parlamentarzysty. Funkcjonowanie i organizacja Sejmu, Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego – cz. I.

I. Pojęcie mandatu przedstawicielskiego

wg. B. Banaszaka - stosunek polityczno-prawny zachodzący między podmiotem sprawującym funkcję z wyboru a wyborcami, obejmujący udzielone przez wyborców pełnomocnictwo do reprezentowania ich w sprawowaniu władzy państwowej.

1. Cechy mandatu przedstawicielskiego

2. Rodzaje mandatu przedstawicielskiego w polskim prawie

- mandat wolny

- mandat imperatywny (związany) - do czasu uchwalenia konstytucji 3 maja

3. Nabycie a objęcie mandatu w prawie polskim

- **nabycie** następuje z chwilą stwierdzenia wyboru danej osoby (co następuje w od dnia ogłoszenia wyników wyborów - od tego dnia przysługuje np. immunitet)

- **objęcie** jest wynikiem dopełnienia czynności konwencjonalnej przez wybranego czyli złożenia ślubowania/przysięgi

4. Wygaśnięcie mandatu w prawie polskim

Rozdział 2 Regulaminu Sejmu

POSŁOWIE

Art. 6b.

Wygaśnięcie mandatu posła z powodu odmowy złożenia ślubowania albo uchylania się od złożenia ślubowania stwierdza Marszałek Sejmu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich.

U S T A W A
z dnia 9 maja 1996 r.

O WYKONYWANIU MANDATU POSŁA I SENATORA

Rozdział 1
PRZEPISY OGÓLNE

Art. 1.

1. Posłowie i senatorowie wykonują swój mandat kierując się dobrem Narodu.
2. Posłowie i senatorowie powinni informować wyborców o swojej pracy i działalności organu, do którego zostali wybrani.

Art. 2.

1. Przed przystąpieniem do wykonywania mandatu poseł składa na posiedzeniu Sejmu ślubowanie następującej treści:

"Ślubuję uroczyście jako poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej."

Ślubowanie może być złożone z dodaniem słów "Tak mi dopomóż Bóg".

2. Przed przystąpieniem do wykonywania mandatu senator składa na posiedzeniu Senatu ślubowanie następującej treści:

"Ślubuję uroczyście jako senator Rzeczypospolitej Polskiej rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej."

Ślubowanie może być złożone z dodaniem słów "Tak mi dopomóż Bóg".

3. Odmowa złożenia ślubowania powoduje wygaśnięcie mandatu posła lub senatora.
4. Uchylenie się od złożenia ślubowania w terminie trzech miesięcy od pierwszego posiedzenia Sejmu lub Senatu jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu posła lub senatora.
5. Sposób złożenia ślubowania oraz tryb rozpatrywania spraw posłów i senatorów, którzy nie złożyli ślubowania w terminie trzech miesięcy od uzyskania mandatu, określają regulaminy Sejmu i Senatu.

II. Immunitet parlamentarzysty w polskim prawie

1. Postacie immunitetów (materialny, formalny)

- immunitet nieodpowiedzialności (materialny)
- brak możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności karnej bez zgody parlamentu (izby) (im. formalny - procesowy)
- przywilej nietykalności - element im. formalnego oznaczający zakaz ograniczenia wolności poprzez aresztowanie / zatrzymanie bez zgody izby

"Art. 105. Konstytucji

1. Poseł nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za swoją działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu poselskiego ani w czasie jego trwania, ani po jego wygaśnięciu. Za taką działalność poseł odpowiada wyłącznie przed Sejmem, a w przypadku naruszenia praw osób trzecich może być pociągnięty do odpowiedzialności sądowej tylko za zgodą Sejmu.
2. Od dnia ogłoszenia wyników wyborów do dnia wygaśnięcia mandatu poseł nie może być pociągnięty bez zgody Sejmu do odpowiedzialności karnej.
3. Postępowanie karne wszczęte wobec osoby przed dniem wyboru jej na posła ulega na żądanie Sejmu zawieszeniu do czasu wygaśnięcia mandatu. W takim przypadku ulega również zawieszeniu na ten czas bieg przedawnienia w postępowaniu karnym.
4. Poseł może wyrazić zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej. W takim przypadku nie stosuje się przepisów ust. 2 i 3.
5. Poseł nie może być zatrzymany lub aresztowany bez zgody Sejmu, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. O zatrzymaniu niezwłocznie powiadamia się Marszałka Sejmu, który może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.
6. Szczegółowe zasady pociągania posłów do odpowiedzialności karnej oraz tryb postępowania określa ustawa."

2. Procedura pociągania parlamentarzysty do odpowiedzialności karnej

Rozdział 11 Regulaminu Sejmu

POSTĘPOWANIE W SPRAWACH DISCYPLINARNYCH POSŁÓW ORAZ W SPRAWACH O POCIĄgniĘCIE POSŁÓW DO ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA PRZESTĘPSTWA LUB WYKROCZENIA ALBO O ARESZTOWANIE BĄDŹ ZATRZYMANIE

Art. 131

1. Sprawy posłów, którym zarzuca się naruszenie lub niedopełnienie obowiązków określonych w art. 33-35 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, Prezydium Sejmu kieruje do rozpatrzenia przez Komisję Regulaminową i Spraw Poselskich.
2. Po rozpatrzeniu sprawy Komisja przedstawia Prezydium Sejmu sprawozdanie zawierające opinię w sprawie oraz ewentualnie projekt uchwały, o której mowa w art. 21, albo wniosek o umorzenie postępowania w sprawie zarzutów.

3. W posiedzeniu Komisji, na którym następuje rozpatrzenie zarzutów, ma prawo brać udział poseł, którego zarzuty dotyczą; ma on też prawo do zabierania głosu poza kolejnością.

Art. 132

1. Sprawy posłów, w stosunku do których przedstawia się zarzut, że nie wykonują obowiązków poselskich, Prezydium Sejmu kieruje do rozpatrzenia przez Komisję Regulaminową i Spraw Poselskich.

2. Odwołanie od uchwały Komisji składa się za pośrednictwem przewodniczącego Komisji, który przedstawia je Prezydium Sejmu, dołączając materiały z posiedzenia (posiedzeń) Komisji w tej sprawie. Prezydium Sejmu może ponadto zasięgnąć opinii klubu albo koła, którego poseł jest członkiem.

Art. 133

1. Komisja Regulaminowa i Spraw Poselskich rozpatruje przekazane przez Marszałka Sejmu wnioski w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie posła do odpowiedzialności za przestępstwo lub wykroczenie albo aresztowanie bądź zatrzymanie.

1a. W głosowaniu na posiedzeniu Komisji nad sprawozdaniem Komisji nie bierze udziału członek Komisji, którego dotyczy wniosek.

5. Sprawozdanie Komisji doręcza się niezwłocznie posłom.

6. Sejm rozpatruje sprawozdanie Komisji wysłuchując jedynie sprawozdawcy. Prawo do zabrania głosu przysługuje również posłowi, którego wniosek dotyczy. Nad sprawozdaniem tym nie przeprowadza się dyskusji.

Art. 134

W wypadku zgłoszenia przez uprawniony organ wniosku w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej posła - członka Komisji do Spraw Służb Specjalnych za przestępstwo ujawnienia lub wykorzystania informacji niejawnej, Prezydium Sejmu wykonuje w stosunku do niego zadania Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich, o których mowa w art. 133.

Art. 135

Przepisy art. 134 stosuje się odpowiednio do posła - członka Komisji Etyki Poselskiej w przypadku naruszenia przepisów o ochronie informacji niejawnej o klauzuli tajności "zastrzeżone" lub poufne".

Art. 136

W sprawach, o których mowa w art. 132-135, poseł może ustanowić swojego obrońcę spośród posłów.

III. Zasada niepołączalności (zasada incompatibilitas)

1. w znaczeniu formalnym - zakaz łącznia mandatu z innymi funkcjami czy stanowiskami państwowymi.

"Art. 102. Konstytucji

Nie można być równocześnie posłem i senatorem.

Art. 103.

1. Mandatu posła nie można łączyć z funkcją Prezesa Narodowego Banku Polskiego, Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka i ich zastępców, członka Rady Polityki Pieniężnej, członka Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, ambasadora oraz z zatrudnieniem w Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej lub z zatrudnieniem w administracji rządowej. Zakaz ten nie dotyczy członków Rady Ministrów i sekretarzy stanu w administracji rządowej.

2. Sędzia, prokurator, urzędnik służby cywilnej, żołnierz pozostający w czynnej służbie wojskowej, funkcjonariusz policji oraz funkcjonariusz służb ochrony państwa nie mogą sprawować mandatu poselskiego.

3. Inne przypadki zakazu łączenia mandatu poselskiego z funkcjami publicznymi oraz zakazu jego sprawowania może określić ustawa."

2. w znaczeniu materialnym - oznacza zakaz łącznia mandatu z wykonywaniem określonego rodzaju działalności zawodowej lub podobnej (np. **Art. 107.**

Konstytucji 1. W zakresie określonym ustawą poseł nie może prowadzić działalności gospodarczej z osiągnięciem korzyści z majątku Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego ani nabywać tego majątku.

2. Za naruszenie zakazów, o których mowa w ust. 1, poseł, uchwałą Sejmu podjętą na wniosek Marszałka Sejmu, może być pociągnięty do odpowiedzialności przed Trybunałem Stanu, który orzeka w przedmiocie pozbawienia mandatu.)

IV. Uprawnienia i obowiązki posłów i senatorów związane z działalnością poza parlamentem.

U S T A W A
z dnia 9 maja 1996 r.

O WYKONYWANIU MANDATU POSŁA I SENATORA

Rozdział 4 **INNE PRAWA I OBOWIĄZKI POSŁÓW I SENATORÓW**

Art. 19.

1. W wykonywaniu mandatu poseł lub senator ma prawo, jeżeli nie narusza dóbr osobistych innych osób, do uzyskiwania informacji i materiałów, wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały, oraz wglądu w działalność organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, a także spółek z udziałem Skarbu Państwa oraz zakładów i przedsiębiorstw państwowych i samorządowych, z zachowaniem przepisów o tajemnicy prawnie chronionej.
2. Zasady i tryb udostępniania posłom i senatorom informacji niejawnych określają przepisy o ochronie informacji niejawnych.

Art. 20.

1. Poseł lub senator ma prawo podjąć - w wykonywaniu swoich obowiązków poselskich lub senatorskich - interwencję w organie administracji rządowej i samorządu terytorialnego, zakładzie lub przedsiębiorstwie państwowym oraz organizacji społecznej, a także w jednostkach gospodarki niepaństwowej dla załatwienia sprawy, którą wnosi we własnym imieniu albo w imieniu wyborcy lub wyborców, jak również zaznajamiać się z tokiem jej rozpatrywania.
2. Organy i jednostki, wymienione w ust. 1, wobec których poseł lub senator podjął interwencję, są obowiązane najpóźniej w ciągu czternastu dni powiadomić posła lub senatora o stanie rozpatrywania sprawy i w terminie uzgodnionym z posłem lub senatorem ostatecznie ją załatwić.
3. Kierownicy organów i jednostek, o których mowa w ust. 1, są obowiązani niezwłocznie przyjąć posła lub senatora, który przybył w związku ze sprawą wynikającą z wykonywania jego mandatu, oraz udzielić informacji i wyjaśnień dotyczących sprawy.
4. Legitymacja poselska lub senatorska upoważnia parlamentarzystę do wstępu na teren jednostek, o których mowa w ust. 1.

Art. 21.

1. Posłowie i senatorowie przyjmują opinie, postulaty, wnioski wyborców oraz ich organizacji i biorą je pod uwagę w swej działalności parlamentarnej.

2. Poseł lub senator nie może być zobowiązany do udzielania informacji o osobie, która przekazała mu określone informacje lub przedstawiła opinię. Przepisu *art. 163 Kodeksu postępowania karnego* ⁶⁾ nie stosuje się.

Art. 22.

1. Poseł ma prawo uczestniczyć w sesjach sejmików województw, rad powiatów i rad gmin, właściwych dla okręgu wyborczego, z którego został wybrany, lub właściwych ze względu na siedzibę biura posła.

2. Senator ma prawo uczestniczyć w sesjach sejmików województw, rad powiatów i rad gmin, właściwych dla okręgu wyborczego, z którego został wybrany.

3. Uczestnicząc w sesjach, o których mowa w ust. 1 i 2, poseł i senator może zgłaszać swoje uwagi i wnioski.

4. Warunki do realizacji praw posła i senatora, o których mowa w ust. 1-3, zapewniają przewodniczący sejmików województw oraz przewodniczący rad powiatów i rad gmin.

5. (uchylony)

6. W odniesieniu do Rady miasta stołecznego Warszawy i rad dzielnic *gmin warszawskich* przepisy ust. 1-4 stosuje się odpowiednio.

Art. 23.

1. Posłowie i senatorowie tworzą biura poselskie, senatorskie lub poselsko-senatorskie w celu obsługi swojej działalności w terenie.

2. Poseł i senator mogą realizować swoją działalność terenową w wybranym okręgu lub okręgach wyborczych.

3. Posłowi i senatorowi przysługuje ryczałt na pokrycie kosztów związanych z funkcjonowaniem biur, na zasadach i w wysokości określonych wspólnie przez Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu. Środki te nie mogą być wykorzystywane na inne cele niż określone w zdaniu pierwszym.

4. Poseł lub senator może zatrudniać pracowników w biurze we własnym imieniu na czas określony, nie dłuższy niż czas sprawowania mandatu. Działalność posła lub senatora może być wspierana przez społecznych współpracowników.

(i następne...)

V. Uprawnienia i obowiązki posłów i senatorów związane funkcjonowaniem parlamentu i jego organów.

U S T A W A
z dnia 9 maja 1996 r.

O WYKONYWANIU MANDATU POSŁA I SENATORA

Art. 13.

1. Posła i senatora obowiązuje obecność oraz czynny udział w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, do których zostali wybrani.
2. Zasady usprawiedliwiania nieobecności posłów lub senatorów nieuczestniczących w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, określają regulaminy Sejmu lub Senatu.

Art. 14.

1. W wykonywaniu obowiązków poselskich poseł w szczególności ma prawo:
  - 1) wyrażać swoje stanowisko oraz zgłaszać wnioski w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniach Sejmu i jego organów;
  - 2) wybierać i być wybieranym do organów Sejmu;
  - 3) zwracać się do Prezydium Sejmu o rozpatrzenie określonej sprawy przez Sejm lub komisję sejmową;
  - 4) zwracać się do komisji sejmowej o rozpatrzenie określonej sprawy;
  - 5) uczestniczyć w podejmowaniu poselskich inicjatyw ustawodawczych i uchwałodawczych oraz w rozpatrywaniu projektów ustaw i uchwał Sejmu;
  - 6) uczestniczyć w dyskusji nad sprawami rozpatrywanymi przez Sejm lub komisje sejmowe;
  - 7) wnosić interpelacje i zapytania poselskie.
2. Zasady i tryb korzystania z praw, o których mowa w ust. 1, oraz z innych uprawnień poselskich w Sejmie, a także tryb i formy udzielania odpowiedzi na interpelacje i zapytania poselskie oraz ich rozpatrywania przez Sejm, określa regulamin Sejmu

VI. Dwuizbowa struktura polskiego parlamentu

1. Ogólne uwagi o podziale kompetencji
2. Pojęcie dwuizbowości asymetrycznej

VII. Sposób funkcjonowania parlamentu

1. Pojęcie kadencji - jest to okres, na który w akcie wyborczym zgodnie z regulacją konstytucyjną udzielone zostało pełnomocnictwo izbie - w określonym składzie personalnym - do sprawowania przyznanych jej funkcji i kompetencji.

2. Zasady obliczania kadencji, przedłużenie i skrócenie kadencji

"Art. 98. Konstytucji

1. Sejm i Senat są wybierane na czteroletnie kadencje. Kadencje Sejmu i Senatu rozpoczynają się z dniem zebrania się Sejmu na pierwsze posiedzenie i trwają do dnia poprzedzającego dzień zebrania się Sejmu następnej kadencji.
2. Wybory do Sejmu i Senatu zarządza Prezydent Rzeczypospolitej nie później niż na 90 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu i Senatu, wyznaczając wybory na dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu 30 dni przed upływem 4 lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu i Senatu.
3. Sejm może skrócić swoją kadencję uchwałą podjętą większością co najmniej 2/3 głosów ustawowej liczby posłów. Skrócenie kadencji Sejmu oznacza jednocześnie skrócenie kadencji Senatu. Przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio.
4. Prezydent Rzeczypospolitej, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu, może w przypadkach określonych w Konstytucji zarządzić skrócenie kadencji Sejmu. Wraz ze skróceniem kadencji Sejmu skrócona zostaje również kadencja Senatu.
5. Prezydent Rzeczypospolitej, zarządzając skrócenie kadencji Sejmu, zarządza jednocześnie wybory do Sejmu i Senatu i wyznacza ich datę na dzień przypadający nie później niż w ciągu 45 dni od dnia zarządzenia skrócenia kadencji Sejmu. Prezydent Rzeczypospolitej zwołuje pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu nie później niż na 15 dzień po dniu przeprowadzenia wyborów.
6. W razie skrócenia kadencji Sejmu stosuje się odpowiednio przepis ust. 1.

Art.228 Konstytucji

7. W czasie stanu nadzwyczajnego oraz w ciągu 90 dni po jego zakończeniu nie może być skrócona kadencja Sejmu, przeprowadzane referendum ogólnokrajowe, nie mogą być przeprowadzane wybory do Sejmu, Senatu, organów samorządu terytorialnego oraz wybory Prezydenta Rzeczypospolitej, a kadencje tych organów ulegają odpowiedniemu przedłużeniu. Wybory do organów samorządu terytorialnego są możliwe tylko tam, gdzie nie został wprowadzony stan nadzwyczajny. "

- skrócenie kadencji następuje **obligatoryjnie** jeżeli zrealizowane są warunki z:

Art. 155. Konstytucji

1. W razie niepowołania Rady Ministrów w trybie art. 154 ust. 3 Prezydent Rzeczypospolitej w ciągu 14 dni powołuje Prezesa Rady Ministrów i na jego wniosek pozostałych członków Rady Ministrów oraz odbiera od nich przysięgę. Sejm w ciągu 14 dni od dnia powołania Rady Ministrów przez Prezydenta Rzeczypospolitej udziela jej wotum zaufania większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.
  2. W razie nieudzielenia Radzie Ministrów wotum zaufania w trybie określonym w ust. 1, Prezydent Rzeczypospolitej skraca kadencję Sejmu i zarządza wybory.
- skrócenie kadencji następuje **fakultatywnie** jeżeli zrealizowane są warunki z:

Art. 225. Konstytucji

Jeżeli w ciągu 4 miesięcy od dnia przedłożenia Sejmowi projektu ustawy budżetowej nie zostanie ona przedstawiona Prezydentowi Rzeczypospolitej do podpisu, Prezydent Rzeczypospolitej może w ciągu 14 dni zarządzić skrócenie kadencji Sejmu.

3. Zasada jednorodności kadencji i system permanencji pracy izby

VIII. Zgromadzenie Narodowe

akty normatywne - Regulamin Sejmu:

Rozdział 2 POSŁOWIE

Art. 6b.

Wygaśnięcie mandatu posła z powodu odmowy złożenia ślubowania albo uchylania się od złożenia ślubowania stwierdza Marszałek Sejmu po zasięgnięciu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich.

Art. 7

1. Posła obowiązuje obecność i czynny udział w posiedzeniach Sejmu oraz organów Sejmu, do których został wybrany. Na posiedzeniach Sejmu posłowie zajmują stałe, wyznaczone miejsca na sali posiedzeń.
2. Poseł może być członkiem nie więcej niż dwóch komisji stałych. Prezydium Sejmu po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów może wyrazić zgodę na to, aby poseł był członkiem trzech komisji stałych.
3. ¹⁾ Poseł pełniący funkcję członka Rady Ministrów lub sekretarza stanu nie może być członkiem komisji, z wyjątkiem komisji, o której mowa w art. 86b ust. 1. Jego członkostwo w komisji wygasa z dniem powołania w skład Rady Ministrów lub powierzenia funkcji sekretarza stanu.
4. Do podstawowych obowiązków posła należy w szczególności:
  - 1) udział w głosowaniach podczas posiedzeń Sejmu i w komisjach sejmowych,
  - 2) stosowanie się do wynikających z Regulaminu Sejmu poleceń Marszałka Sejmu.
5. ²⁾ Obecność posła na posiedzeniu Sejmu jest potwierdzana na liście obecności wykładanej każdego dnia posiedzenia do czasu zakończenia obrad oraz poprzez potwierdzony wydrukami udział w głosowaniach.
6. Poseł potwierdza swoją obecność na posiedzeniu komisji lub podkomisji podpisem na liście obecności.
7. W razie niemożności wzięcia udziału w posiedzeniu Sejmu lub komisji, poseł w miarę możliwości zawiadamia przed terminem posiedzenia odpowiednio Marszałka Sejmu lub przewodniczącego komisji, a następnie jest obowiązany w ciągu 7 dni usprawiedliwić w formie pisemnej swoją nieobecność odpowiednio przed Marszałkiem Sejmu lub przewodniczącym komisji. Tryb składania usprawiedliwień określi Prezydium Sejmu.
8. Za przyczyny usprawiedliwiające niemożność wzięcia przez posła udziału w posiedzeniu Sejmu lub komisji bądź w głosowaniu uważa się:
  - 1) chorobę albo konieczność opieki nad chorym,

- 2) wyjazdy zagraniczne lub krajowe z polecenia Sejmu, Marszałka Sejmu lub komisji, akceptowane przez Prezydium Sejmu,
- 3) zbieg posiedzeń komisji lub podkomisji, do których poseł należy, jeżeli brał udział w jednym z tych posiedzeń, a w razie zbiegu posiedzenia Sejmu oraz komisji lub podkomisji, z zastrzeżeniem art. 152 ust. 4 - wykonywanie funkcji posła sprawozdawcy lub zabieranie głosu na posiedzeniu Sejmu,
- 4) urlop udzielony posłowi przez Marszałka Sejmu, z zastrzeżeniem ust. 10,
- 5) inne ważne, niemożliwe do przewidzenia lub nieuchronne przeszkody.

9. Informacje o nieusprawiedliwionych nieobecnościach posłów na posiedzeniu Sejmu lub komisji sejmowej są jawne.

10. Poseł może z ważnych przyczyn zwrócić się do Marszałka Sejmu o udzielenie urlopu od wykonywania obowiązków poselskich; Marszałek Sejmu udziela urlopu w porozumieniu z prezydium klubu lub koła, którego poseł jest członkiem. Za czas trwania urlopu dłuższego niż 14 dni nie wypłaca się diety poselskiej.

11. ³⁾ Dostęp posła do informacji niejawnych określają przepisy o ochronie informacji niejawnych. Poseł jest obowiązany do złożenia pisemnego zobowiązania o zachowaniu w tajemnicy informacji niejawnych, z którymi zapozna się w trakcie wykonywania mandatu. Zachowanie tajemnicy obowiązuje posła zarówno w czasie trwania mandatu, jak i po jego wygaśnięciu.

Art. 8

1. Posłowie mogą tworzyć w Sejmie kluby poselskie lub koła poselskie oparte na zasadzie politycznej.

2. Klub tworzy co najmniej 15 posłów.

3. Koło tworzy co najmniej 3 posłów.

4. Poseł może należeć tylko do jednego klubu poselskiego lub koła poselskiego.

5. Kluby poselskie lub koła poselskie mogą na zasadzie wzajemnych porozumień ustanawiać wspólną reprezentację w Konwencji Seniorów.

6. Posłowie mogą tworzyć w Sejmie zespoły zorganizowane na innych zasadach niż określone w ust. 1.

7. Władze klubów poselskich, kół poselskich, zespołów oraz porozumień podają do wiadomości Marszałka Sejmu ich składy osobowe oraz regulaminy (statuty) wewnętrzne.

Rozdział 4

ZASADY ODPOWIEDZIALNOŚCI REGULAMINOWEJ POSŁÓW

Art. 21

1. Za naruszenie lub niedopełnienie obowiązków określonych w art. 33-35 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora Prezydium Sejmu, w drodze uchwały podjętej po rozpatrzeniu opinii Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich, może:

- 1) zwrócić posłowi uwagę,
- 2) udzielić posłowi upomnienia,
- 3) udzielić posłowi nagany.

2. Od uchwały Prezydium Sejmu przysługuje posłowi, w terminie 14 dni od dnia jej doręczenia, odwołanie do Sejmu. Prezydium Sejmu wprowadza odwołanie do porządku dziennego najbliższego posiedzenia Sejmu, który je rozpatruje wysłuchując przedstawiciela Prezydium Sejmu; prawo do zabrania głosu przysługuje również posłowi, który wniósł odwołanie. Nad odwołaniem nie przeprowadza się dyskusji.

3. Sejm po rozpatrzeniu odwołania może, w drodze uchwały, uchylić uchwałę Prezydium Sejmu lub utrzymać ją w mocy.

4. W przypadku niewniesienia odwołania w terminie określonym w ust. 2, uchwałę, o której mowa w ust. 1, Prezydium Sejmu podaje do wiadomości Sejmu.

Art. 22

1. Za niewykonywanie obowiązków poselskich Komisja Regulaminowa i Spraw Poselskich może, w drodze uchwały:

- 1) zwrócić posłowi uwagę,
- 2) udzielić posłowi upomnienia,
- 3) udzielić posłowi nagany.

2. Od uchwały Komisji przysługuje posłowi, w terminie 14 dni od dnia doręczenia, odwołanie do Prezydium Sejmu.

3. Prezydium Sejmu może, w drodze uchwały:

- 1) uchylić uchwałę Komisji,
- 2) utrzymać uchwałę Komisji w mocy.

Art. 23

1. W przypadku uniemożliwiania przez posła pracy Sejmu lub jego organów, a w szczególności zaistnienia sytuacji, o której mowa w art. 175 ust. 4, Prezydium Sejmu może podjąć uchwałę o obniżeniu uposażenia lub diety parlamentarnej posła, w wysokości nieprzekraczającej 1/2 uposażenia poselskiego lub pełnej diety parlamentarnej miesięcznie na okres nie dłuższy niż 3 miesiące.

2. Od uchwały o obniżeniu uposażenia lub diety parlamentarnej, o której mowa w ust. 1, posłowi przysługuje, w terminie 7 dni od dnia doręczenia uchwały, wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy przez Prezydium Sejmu. Prezydium Sejmu ponownie rozpatruje sprawę po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów.

3. Potrącenia dokonuje się nie wcześniej niż po upływie 7 dni od dnia podjęcia uchwały o obniżeniu uposażenia lub diety parlamentarnej, o której mowa w ust. 1, albo po ponownym rozpatrzeniu sprawy, o którym mowa w ust. 2. Informacje dotyczące potrąceń są jawne.

Art. 24

1. Marszałek Sejmu zarządza obniżenie uposażenia i diety parlamentarnej albo jednego z tych świadczeń, jeżeli tylko ono przysługuje posłowi:

1) o 1/30 za każdy dzień nieusprawiedliwionej nieobecności na posiedzeniu Sejmu lub za niewzięcie w danym dniu udziału w więcej niż 1/5 głosowań,

2) o 1/30 za każdy dzień nieusprawiedliwionej nieobecności na posiedzeniu komisji, jeżeli liczba tych nieobecności przekroczyła 1/5 liczby posiedzeń komisji w miesiącu kalendarzowym.

2. W razie zbiegu w danym dniu, z wyłączeniem przypadków określonych w art. 7 ust. 8 pkt 3, nieusprawiedliwionej nieobecności na:

1) posiedzeniu Sejmu i posiedzeniu komisji, stosuje się obniżenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 1,

2) posiedzeniach komisji, stosuje się obniżenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 2.

3. W stosunku do posłów, którzy nie pobierają uposażenia i diety parlamentarnej, stosuje się odpowiednio przepisy art. 21.

4. O zarządzeniu potrącenia Marszałek Sejmu powiadamia posła, podając liczbę i wykaz dni nieusprawiedliwionej nieobecności.

5. Wykazy nieusprawiedliwionej nieobecności posłów na posiedzeniu Sejmu lub komisji sporządza się w terminie 14 dni od zakończenia każdego miesiąca kalendarzowego.

6. Od zarządzenia Marszałka Sejmu w zakresie ustalenia liczby dni nieusprawiedliwionej nieobecności posłowi przysługuje, w terminie 14 dni od doręczenia powiadomienia, wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy przez Marszałka Sejmu.

7. Potrącenia dokonuje się nie wcześniej niż po upływie 14 dni od dnia, w którym Marszałek Sejmu zarządził potrącenie, lub po ponownym rozpatrzeniu sprawy, o którym mowa w ust. 6. Informacje dotyczące potrąceń są jawne.

Art. 25

1. W przypadku wykluczenia posła z posiedzenia Sejmu, w trybie art. 175 ust. 5, Marszałek Sejmu zarządza obniżenie jego uposażenia poselskiego lub diety parlamentarnej na zasadach, o których mowa w art. 24 ust. 1 pkt 1 i ust. 3-7.
2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, Prezydium Sejmu może podjąć uchwałę o obniżeniu posłowi uposażenia w wysokości nieprzekraczającej 1/2 uposażenia poselskiego lub o utracie prawa do pełnej diety parlamentarnej na okres do 6 miesięcy.
3. Od uchwały, o której mowa w ust. 2, posłowi przysługuje, w terminie 7 dni od dnia doręczenia uchwały, wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy przez Prezydium Sejmu. Prezydium Sejmu ponownie rozpatruje sprawę po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów.
4. Potrącenia dokonuje się nie wcześniej niż po upływie 7 dni od dnia podjęcia uchwały, o której mowa w ust. 2, albo po ponownym rozpatrzeniu sprawy, o którym mowa w ust. 3. Informacje dotyczące potrąceń są jawne.

Rozdział 11

POSTĘPOWANIE W SPRAWACH DYSCYPLINARNYCH POSŁÓW ORAZ W SPRAWACH O POCIĄGNIĘCIE POSŁÓW DO ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA PRZESTĘPSTWA LUB WYKROCZENIA ALBO O ARESZTOWANIE BĄDŹ ZATRZYMANIE

Art. 131

1. Sprawy posłów, którym zarzuca się naruszenie lub niedopełnienie obowiązków określonych w art. 33-35 ustawy o wykonywaniu mandatu posła i senatora, Prezydium Sejmu kieruje do rozpatrzenia przez Komisję Regulaminową i Spraw Poselskich.
2. Po rozpatrzeniu sprawy Komisja przedstawia Prezydium Sejmu sprawozdanie zawierające opinię w sprawie oraz ewentualnie projekt uchwały, o której mowa w art. 21, albo wniosek o umorzenie postępowania w sprawie zarzutów.
3. W posiedzeniu Komisji, na którym następuje rozpatrzenie zarzutów, ma prawo brać udział poseł, którego zarzuty dotyczą; ma on też prawo do zabierania głosu poza kolejnością.

Art. 132

1. Sprawy posłów, w stosunku do których przedstawia się zarzut, że nie wykonują obowiązków poselskich, Prezydium Sejmu kieruje do rozpatrzenia przez Komisję Regulaminową i Spraw Poselskich.
2. Odwołanie od uchwały Komisji składa się za pośrednictwem przewodniczącego Komisji, który przedstawia je Prezydium Sejmu, dołączając materiały z posiedzenia (posiedzeń) Komisji w tej sprawie. Prezydium Sejmu może ponadto zasięgnąć opinii klubu albo koła, którego poseł jest członkiem.

Art. 133

1. Komisja Regulaminowa i Spraw Poselskich rozpatruje przekazane przez Marszałka Sejmu wnioski w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie posła do odpowiedzialności za przestępstwo lub wykroczenie albo aresztowanie bądź zatrzymanie.

1a. W głosowaniu na posiedzeniu Komisji nad sprawozdaniem Komisji nie bierze udziału członek Komisji, którego dotyczy wniosek.

2. (uchylony).

3. (uchylony).

4. (uchylony).

5. Sprawozdanie Komisji doręcza się niezwłocznie posłom.

6. Sejm rozpatruje sprawozdanie Komisji wysłuchując jedynie sprawozdawcy. Prawo do zabrania głosu przysługuje również posłowi, którego wniosek dotyczy. Nad sprawozdaniem tym nie przeprowadza się dyskusji.

7. (uchylony).

8. (uchylony).

9. (uchylony).

Art. 134 ³⁰⁾

W wypadku zgłoszenia przez uprawniony organ wniosku w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej posła - członka Komisji do Spraw Służb Specjalnych za przestępstwo ujawnienia lub wykorzystania informacji niejawnej, Prezydium Sejmu wykonuje w stosunku do niego zadania Komisji Regulaminowej i Spraw Poselskich, o których mowa w art. 133.

Art. 135 ³¹⁾

Przepisy art. 134 stosuje się odpowiednio do posła - członka Komisji Etyki Poselskiej w przypadku naruszenia przepisów o ochronie informacji niejawnej o klauzuli tajności "zastrzeżone" lub poufne".

Art. 136

W sprawach, o których mowa w art. 132-135, poseł może ustanowić swojego obrońcę spośród posłów.

Rozdział 11a KOMISJA ŚLEDICZA

Art. 136a

1. Projekt uchwały w sprawie powołania komisji śledczej może być wniesiony przez Prezydium Sejmu lub co najmniej 46 posłów.

2. Do projektu dołącza się uzasadnienie wskazujące potrzebę i cel powołania komisji.

Art. 136b

1. Pierwsze czytanie projektu uchwały, o której mowa w art. 136a ust. 1, przeprowadza się na posiedzeniu Sejmu.

2. Projekt uchwały kieruje się do Komisji Ustawodawczej w celu rozpatrzenia; Sejm może skierować projekt uchwały także do innych komisji.

Art. 136c

1. Po powołaniu komisji śledczej Sejm wybiera jej skład osobowy.

2. Kandydaci na członków komisji śledczej zgłaszani są Marszałkowi Sejmu przez przewodniczących klubów i kół wchodzących w skład Konwentu Seniorów.

3. Kandydatów zgłasza się w liczbie określonej przez Prezydium Sejmu wynikającej z zastosowania przepisu art. 2 ust. 2 ustawy o sejmowej komisji śledczej; o liczbie tej Prezydium Sejmu informuje uprawnione podmioty.

4. Kandydatów zgłasza się w terminie określonym przez Prezydium Sejmu.

5. Po upływie terminu, o którym mowa w ust. 4, Prezydium Sejmu doręcza listę zgłoszonych kandydatów posłom.

6. W terminie określonym przez Prezydium Sejmu i podanym do wiadomości posłów wraz z doręczeniem listy, o której mowa w ust. 5, każdy poseł może na podstawie art. 4a ustawy o sejmowej komisji śledczej złożyć wniosek do Prezydium Sejmu o dokonanie skreślenia kandydującego posła z listy kandydatów.

7. Jeżeli Prezydium Sejmu w związku z zaistnieniem okoliczności, o której mowa w art. 4 ustawy o sejmowej komisji śledczej, stwierdzi, że poseł kandydujący do komisji, co do którego złożono wniosek, o którym mowa w ust. 6, nie może wchodzić w jej skład, podejmuje uchwałę o skreśleniu go z listy kandydatów.

8. Informację o uchwale, o której mowa w ust. 7, jak również o uchwale o odrzuceniu wniosku, o którym mowa w ust. 6, podaje się posłom do wiadomości.

9. W przypadku podjęcia uchwały o skreśleniu posła z listy kandydatów Prezydium Sejmu wyznacza uprawnionemu podmiotowi termin na zgłoszenie następnego kandydata. Do zgłoszenia tego kandydata przepisy ust. 5-8 oraz 10 i 11 stosuje się odpowiednio.

10. W razie niezgłoszenia w terminie, o którym mowa w ust. 4, kandydata lub zgłoszenia kandydatów w liczbie innej niż określona przez Prezydium Sejmu, miejsca przypadające danemu klubowi lub kołu przydzielane są innym uprawnionym podmiotom. Przy ponownym

obliczeniu proporcjonalnego składu komisji nie bierze się pod uwagę klubu lub koła, które nie zgłosiły kandydatów lub zgłosiły ich w liczbie innej niż im przypadająca.

11. Po ustaleniu, w związku z ust. 10, nowej liczby miejsc przypadających uprawnionym podmiotom Prezydium Sejmu wyznacza tym podmiotom termin na zgłoszenie dodatkowych kandydatów. Przepisy ust. 2-10 stosuje się odpowiednio.

12. W trybie określonym w ust. 2-11 Sejm dokonuje wyboru uzupełniającego, o którym mowa w art. 5a ustawy o sejmowej komisji śledczej.

Art. 136d

O terminie i porządku dziennym posiedzenia komisji śledczej zawiadamia się członków komisji oraz Prezydium Sejmu; do zasad i trybu tego zawiadomienia stosuje się odpowiednio przepisy art. 152 ust. 5.

Art. 136e

Komisji śledczej nie przysługuje inicjatywa ustawodawcza i uchwałodawcza, w rozumieniu przepisów art. 32 i 33.

Art. 136f

Jeżeli komisja śledcza wystąpi ze wstępnym wnioskiem o pociągnięcie określonej osoby do odpowiedzialności konstytucyjnej przed Trybunałem Stanu, komisję reprezentuje w tej sprawie, w dalszym postępowaniu przed organami Sejmu, poseł wybrany spośród członków komisji śledczej.

Art. 136g

1. Komisja przekazuje Marszałkowi Sejmu sprawozdanie ze swojej działalności.
2. Marszałek Sejmu zarządza drukowanie i doręczenie posłom sprawozdania komisji śledczej.

Art. 136h [32\)](#)

Jeżeli w sprawozdaniu komisji śledczej znajdują się wiadomości stanowiące tajemnicę prawnie chronioną, Marszałek Sejmu określa tryb jego udostępnienia posłom oraz sposób rozpatrywania go przez Sejm.

Art. 136i

Z uwzględnieniem zmian wynikających z przepisów niniejszego rozdziału, do komisji śledczej i posłów wybranych do komisji stosuje się odpowiednio przepisy regulaminu Sejmu.

Rozdział 4 **INTERPELACJE, INFORMACJE BIEŻĄCE, ZAPYTANIE POSELSKIE I PYTANIA** **W SPRAWACH BIEŻĄCYCH**

Art. 191

1. Interpelacje, wnioski o przedstawienie informacji bieżących, zapytania poselskie i pytania w sprawach bieżących mogą być kierowane do członków Rady Ministrów.

2. Marszałek Sejmu wprowadza do porządku dziennego każdego posiedzenia Sejmu punkt "Informacja bieżąca" oraz punkt "Pytania w sprawach bieżących".

Art. 192

1. Posłowi przysługuje prawo złożenia interpelacji w sprawach o zasadniczym charakterze i odnoszących się do problemów związanych z polityką państwa.

2. Interpelacja powinna zawierać krótkie przedstawienie stanu faktycznego będącego jej przedmiotem oraz wynikające zeń pytania oraz powinna być skierowana zgodnie z właściwością interpelowanego.

3. Interpelację składa się w formie pisemnej na ręce Marszałka Sejmu.

4. Prezydium Sejmu pozostawia bez biegu interpelację, która nie spełnia wymogów określonych w ust. 1 i 2.

5. Prezydium Sejmu może zająć skreślenia z interpelacji zwrotów sprzecznych z zasadami etyki poselskiej, pod rygorem nieprzyjęcia interpelacji.

6. Marszałek Sejmu przesyła interpelację niezwłocznie interpelowanemu.

7. Informacja o złożonych interpelacjach oraz teksty interpelacji, którym Prezydium Sejmu nadało bieg, są udostępniane w Systemie Informacyjnym Sejmu.

Art. 193

1. Odpowiedź na interpelację jest udzielana w formie pisemnej nie później niż w terminie 21 dni od dnia otrzymania interpelacji.

2. Odpowiedź pisemną składa się na ręce Marszałka Sejmu. Marszałek Sejmu przesyła odpowiedź na interpelację interpelantowi. Informacje o nadesłanych odpowiedziach na interpelacje, braku odpowiedzi na nie oraz teksty nadesłanych odpowiedzi są udostępniane w Systemie Informacyjnym Sejmu.

3. W razie uznania odpowiedzi, o której mowa w ust. 2, za niezadowalającą interpelant może zwrócić się do Marszałka Sejmu o wystąpienie do interpelowanego z żądaniem dodatkowych wyjaśnień na piśmie, uzasadniając przyczyny nieprzyjęcia odpowiedzi. Z wnioskiem takim można wystąpić tylko raz, nie później niż w terminie 30 dni od dnia otrzymania niezadowalającej odpowiedzi. Dodatkowe wyjaśnienia udzielane są przez interpelowanego w terminie 21 dni od dnia otrzymania żądania dodatkowych wyjaśnień.

Art. 194

1. Klubowi oraz grupie co najmniej 15 posłów przysługuje prawo złożenia wniosku o przedstawienie na posiedzeniu Sejmu przez członka Rady Ministrów informacji bieżącej, zwanej dalej "informacją". Przepisy art. 192 ust. 1-6 stosuje się odpowiednio.
2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, przedkładany jest do godziny 21.00 dnia poprzedzającego dzień rozpoczęcia posiedzenia Sejmu, wraz z uzasadnieniem oraz wskazaniem jego adresata.
3. Prezydium Sejmu, po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów, ustala, która ze zgłoszonych propozycji informacji zostaje uwzględniona i rozpatrzona na najbliższym posiedzeniu Sejmu. Dokonując wyboru tematu informacji Prezydium Sejmu kieruje się przede wszystkim jej znaczeniem i aktualnością. Bierze także pod uwagę liczebność klubu lub koła, które zgłosiły propozycje tematyczne informacji.
4. W przypadku braku jednolitej opinii Konwentu Seniorów w sprawie, o której mowa w ust. 3, o wyborze informacji rozstrzyga Sejm, po przedstawieniu sprawy przez Marszałka Sejmu.
  - 4a. Wybrana zostaje, z zastrzeżeniem ust. 4b, informacja, która uzyskała większość głosów.
  - 4b. Jeżeli wyborowi zostają poddane więcej niż 2 informacje, wybrana zostaje ta, która uzyskała bezwzględną większość głosów. Jeżeli bezwzględnej większości głosów nie uzyskała żadna z poddanych pod głosowanie informacji, przeprowadza się głosowanie ponowne, wykreślając z listy głosowanych informacji tę informację, która uzyskała najmniejszą liczbę głosów. Głosowania przeprowadza się do momentu, w którym wyborowi zostają poddane dwie informacje; w tym przypadku stosuje się przepis ust. 4a.
5. Prezydium Sejmu informuje posłów, która ze zgłoszonych informacji zostanie włączona do porządku dziennego określonego posiedzenia Sejmu.
6. Rozpatrzenie informacji na posiedzeniu Sejmu obejmuje przedstawienie uzasadnienia wniosku przez posła wyznaczonego przez podmiot uprawniony do jego złożenia oraz udzielenie odpowiedzi przez przedstawiciela Rady Ministrów. Przedstawienie uzasadnienia wniosku nie może trwać dłużej niż 5 minut; udzielenie odpowiedzi nie może trwać dłużej niż 10 minut.
7. W sprawie przedstawionej informacji przeprowadza się dyskusję.
8. Wystąpienia w dyskusji posłów nie mogą trwać dłużej niż 2 minuty; kolejność wystąpień określa Marszałek Sejmu, uwzględniając naprzemienne zabieranie głosu przez posłów z klubów, kół oraz przez posłów niezrzeszonych.
9. Na zakończenie dyskusji głos zabierają kolejno: przedstawiciel wnioskodawców oraz przedstawiciel Rady Ministrów; wystąpienie przedstawiciela wnioskodawców nie może trwać dłużej niż 5 minut, a wystąpienie przedstawiciela Rady Ministrów nie może trwać dłużej niż 10 minut. Marszałek Sejmu może wyrazić zgodę na wydłużenie wystąpienia przedstawiciela Rady Ministrów.
10. Czas przeznaczony na rozpatrzenie punktu "Informacja bieżąca" nie może być dłuższy niż 90 minut.

Art. 195

1. Zapytania poselskie składa się w sprawach o charakterze jednostkowym, dotyczących prowadzonej przez Radę Ministrów polityki wewnętrznej i zagranicznej oraz zadań publicznych realizowanych przez administrację rządową.

2. Przepisy art. 192 ust. 2-7 i art. 193 ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do zapytań poselskich.

Art. 196

1. Pytania w sprawach bieżących zadawane są ustnie na każdym posiedzeniu Sejmu i wymagają bezpośredniej odpowiedzi.

2. Poseł, do godziny 21.00 dnia poprzedzającego dzień rozpoczęcia posiedzenia Sejmu, informuje na piśmie Marszałka Sejmu o ogólnej tematyce pytania i jego adresacie.

3. Prezydium Sejmu, po zasięgnięciu opinii Konwentu Seniorów, ustala dla każdego posiedzenia kolejność zadawania pytań.

4. Prezydium Sejmu informuje posłów, które ze zgłoszonych pytań w sprawach bieżących zostają włączone do porządku dziennego określonego posiedzenia Sejmu.

5. Podczas rozpatrywania "Pytań w sprawach bieżących" odpowiedzi udzielają ministrowie, do których są kierowane pytania, lub w wyjątkowych sytuacjach upoważnione przez nich osoby.

6. Punkt porządku dziennego posiedzenia Sejmu "Pytania w sprawach bieżących" obejmuje rozpatrzenie nie więcej niż 11 pytań.

7. Rozpatrzenie przez Sejm pytania obejmuje przedstawienie treści pytania oraz udzielenie ustnej odpowiedzi przez osobę, do której pytanie zostało skierowane, albo osobę przez nią upoważnioną. Postawienie pytania nie może trwać dłużej niż 2 minuty, zaś udzielenie odpowiedzi - nie dłużej niż 6 minut.

8. Nad pytaniem i udzieloną odpowiedzią nie przeprowadza się dyskusji. Prawo do postawienia pytania dodatkowego przysługuje wyłącznie zadającemu pytanie. Dodatkowe pytanie nie może trwać dłużej niż 1 minutę, a uzupełniająca odpowiedź nie może trwać dłużej niż 3 minuty. Marszałek Sejmu może wyrazić zgodę na wydłużenie czasu odpowiedzi na pytanie dodatkowe

Opracowano na podstawie
tj. Dz.U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1218.
zm. Dz.U. z 2010 r. Nr 182, poz. 1228.

U S T A W A
Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 21 stycznia 1999 r.

O SEJMOWEJ KOMISJI ŚLEDCZEJ

Art. 1.

1. Ustawa reguluje tryb działania sejmowej komisji śledczej, zwanej dalej "komisją".
2. Komisję powołuje się do zbadania określonej sprawy.
3. W sprawach nieuregulowanych niniejszą ustawą do komisji stosuje się przepisy regulaminu Sejmu.

Art. 2.

1. Komisję powołuje oraz wybiera i odwołuje jej skład osobowy Sejm bezwzględną większością głosów.
2. W skład komisji może wchodzić do 11 członków. Skład komisji powinien odzwierciedlać reprezentację w Sejmie klubów i kół poselskich mających swoich przedstawicieli w Konwencji Seniorów, odpowiednio do jej liczebności.
3. Uchwała o powołaniu komisji określa zakres jej działania; może ona również określać szczegółowe zasady działania komisji oraz termin złożenia przez nią sprawozdania.

Art. 3. - uchylony

Art. 4.

Poseł nie może wchodzić w skład komisji, jeżeli:

- 1) sprawa dotyczy go bezpośrednio;
- 2) brał albo bierze udział, występując w jakiegokolwiek roli procesowej, w sprawie przed organem władzy publicznej w sytuacji, o której mowa w art. 8 ust. 1;
- 3) istnieje, inna niż wymienione w pkt 1 i 2, okoliczność, która mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie.

Art. 4a.

1. Poseł kandydujący do komisji zostaje skreślony z listy kandydatów, jeżeli w związku z okolicznością, o której mowa w art. 4, nie może wchodzić w skład komisji.

2. O skreśleniu, o którym mowa w ust. 1, decyduje, w drodze uchwały, Prezydium Sejmu.
3. Prawo złożenia wniosku o dokonanie skreślenia, o którym mowa w ust. 1, przysługuje każdemu posłowi.

Art. 5.

1. Członek komisji zostaje wyłączony z jej składu osobowego, jeżeli zachodzi wobec niego okoliczność, o której mowa w art. 4.
2. Wyłączenia, o którym mowa w ust. 1, dokonuje komisja; w głosowaniu nie bierze udziału członek komisji, którego wyłączenia głosowanie dotyczy.
3. Prawo złożenia wniosku o dokonanie wyłączenia, o którym mowa w ust. 1, przysługuje każdemu posłowi będącemu członkiem komisji oraz osobie wezwanej przez komisję w celu złożenia zeznań.

Art. 5a.

W przypadku odwołania lub wyłączenia ze składu komisji jej członka Sejm dokonuje wyboru uzupełniającego. Przepisy art. 2 ust. 1 i 2 oraz art. 4a stosuje się odpowiednio.

Art. 6.

Jeżeli w trakcie postępowania prowadzonego przez komisję zostanie ujawniona okoliczność, która mogłaby wywołać wątpliwości co do bezstronności członka komisji przy wykonywaniu czynności przesłuchania osoby wezwanej przez komisję, ulega on wyłączeniu z tej czynności na wniosek osoby wezwanej lub członka komisji; przepis art. 5 ust. 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 7.

1. Komisja jest związana zakresem przedmiotowym określonym w uchwale o jej powołaniu.
2. Z uprawnień wynikających z przepisów ustawy komisja korzysta tylko w zakresie niezbędnym do wyjaśnienia sprawy będącej przedmiotem jej działania oraz w taki sposób, aby nie naruszyć dóbr osobistych osób trzecich.

Art. 8.

1. Prowadzenie postępowania lub jego prawomocne zakończenie przez inny organ władzy publicznej nie wyłącza możliwości prowadzenia postępowania przed komisją.
2. Przedmiotem działania komisji nie może być ocena zgodności z prawem orzeczeń sądowych.
3. Komisja, za zgodą Marszałka Sejmu, może zawiesić swoją działalność do czasu zakończenia określonego etapu lub całości postępowania toczącego się przed innym organem władzy publicznej.

4. Postępowanie prowadzone przez komisję może zostać zawieszona w szczególności wtedy, gdy istnieje uzasadnione przypuszczenie, że materiał zebrany w postępowaniu przed innym organem władzy publicznej lub podjęte przez ten organ rozstrzygnięcie mogłyby być przydatne do wszechstronnego zbadania sprawy przez komisję.

Art. 9.

Komisja badająca sprawę nie jest związana wynikami postępowania, opiniami lub wnioskami innych komisji sejmowych.

Art. 10.

1. (uchylony).

2. Na zewnątrz komisję reprezentuje oraz działa w jej imieniu przewodniczący komisji lub, z jego upoważnienia, zastępca przewodniczącego.

3. W sprawach, o których mowa w art. 11 ust. 1, art. 11e ust. 2, art. 11g ust. 2 i 3, art. 12 ust. 1 i ust. 3 zdanie pierwsze, art. 14 ust. 1 i 3, art. 15 ust. 1 oraz art. 16a, przewodniczący komisji działa jedynie na podstawie uchwały komisji.

Art. 11.

1. Każda osoba wezwana przez komisję ma obowiązek stawić się w wyznaczonym terminie i złożyć zeznania.

2. Jeżeli osoba wezwana nie może stawić się na wezwanie z powodu choroby, kalectwa lub innej niedającej się pokonać przeszkody, komisja może ją przesłuchać w miejscu jej pobytu.

Art. 11a.

1. Z przesłuchania osoby wezwanej sporządza się protokół.

2. Protokół sporządza się w oparciu o zapis dźwiękowy przesłuchania.

3. O dokonywaniu zapisu dźwiękowego przesłuchania przewodniczący komisji informuje osobę wezwaną.

4. Zapis dźwiękowy przebiegu przesłuchania stanowi załącznik do protokołu.

5. Protokół podpisuje przewodniczący komisji i osoba wezwana.

6. Skreśleń, poprawek lub uzupełnień w protokole dokonuje przewodniczący komisji na wniosek osoby wezwanej lub członka komisji, o czym informuje członków komisji na jej najbliższym posiedzeniu.

7. Skreślenia, poprawki lub uzupełnienia dokonane w protokole wymagają omówienia podpisanego przez osoby podpisujące protokół.

8. Odrzucony wniosek o dokonanie skreśleń, poprawek lub uzupełnień dołącza się do protokołu.
9. Jeżeli osoba wezwana odmawia podpisania protokołu lub nie może go podpisać, przewodniczący komisji zaznacza w protokole przyczynę braku podpisu.
10. Oczywiste omyłki pisarskie lub rachunkowe w protokole mogą być sprostowane na wniosek lub z urzędu.

Art. 11b.

1. Osoba wezwana przez komisję może ustanowić pełnomocnika.
2. Osoba wezwana może ustanowić nie więcej niż trzech pełnomocników.
3. Pełnomocnikiem może być adwokat albo radca prawny.
4. Pełnomocnictwo powinno być udzielone na piśmie i złożone komisji lub zgłoszone do protokołu.
5. Ustanowienie pełnomocnika nie zwalnia osoby wezwanej z obowiązku osobistego stawiennictwa przed komisją i składania zeznań.
6. W kwestiach dotyczących pełnomocnika, a nieunormowanych przez przepisy niniejszej ustawy, stosuje się odpowiednio przepisy obowiązujące w postępowaniu cywilnym.

Art. 11c.

1. W postępowaniu przed komisją osobie wezwanej służy w szczególności prawo do:
  - 1) uchylecia się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli jej udzielenie mogłoby narazić osobę wezwaną lub osobę dla niej najbliższą w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe;
  - 2) odmowy zeznań, gdy jest ona osobą podejrzaną o popełnienie przestępstwa pozostającego w ścisłym związku z czynem stanowiącym przedmiot postępowania albo gdy za to przestępstwo została skazana;
  - 3) żądania, aby przesłuchano ją na posiedzeniu zamkniętym, jeżeli treść zeznań mogłaby narazić na hańbę osobę wezwaną lub osobę dla niej najbliższą w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego;
  - 4) odmowy zeznań co do okoliczności, na które rozciąga się ciężący na osobie wezwanej obowiązek zachowania tajemnicy ustawowo chronionej, w przypadkach określonych w przepisach niniejszej ustawy;
  - 5) zgłoszenia wniosku o zarządzenie przerwy w posiedzeniu komisji;

6) zwrócenia się z wnioskiem o umożliwienie swobodnego wypowiedzenia się w objętej przesłuchaniem sprawie;

7) zwrócenia się z wnioskiem o uchylenie pytania, które w ocenie osoby wezwanej sugeruje jej treść odpowiedzi, jest nieistotne bądź niestosowne;

8) zwrócenia się z wnioskiem o zmianę terminu przesłuchania;

9) złożenia wniosku o dokonanie czynności, które komisja może albo ma obowiązek podejmować z urzędu;

10) złożenia wniosku o wyłączenie członka komisji w trybie art. 5 albo 6 ustawy.

2. O uprawnieniach wymienionych w ust. 1 osobę wezwaną poucza się przed rozpoczęciem przesłuchania.

3. Na decyzję przewodniczącego komisji oddalającą wniosek osoby wezwanej, w sprawach określonych w ust. 1 pkt 5-9, służy jej odwołanie do komisji. Komisja rozstrzyga o odwołaniu w drodze głosowania, większością głosów.

Art. 11d.

1. Przed rozpoczęciem przesłuchania należy uprzedzić osobę wezwaną o odpowiedzialności karnej za zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy i odebrać od niej przyrzeczenie; przyrzeczenia nie odbiera się, jeżeli zachodzą okoliczności wymienione w art. 189 Kodeksu postępowania karnego.

2. Przyrzeczenie od osoby wezwanej odbiera komisja.

3. Osoba wezwana składa przyrzeczenie, powtarzając za przewodniczącym komisji słowa: "Świadomy/Świadoma znaczenia moich słów i odpowiedzialności przed prawem przyrzekam uroczyście, że będę mówił/mówiła szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co mi jest wiadome".

4. W czasie składania przyrzeczenia wszyscy, nie wyłączając członków komisji, stoją.

5. Osoby nieme lub głuche składają przyrzeczenie przez podpisanie tekstu przyrzeczenia.

6. Osobie wezwanej, która w danej sprawie składała już przyrzeczenie, przewodniczący komisji przypomina je przy kolejnym przesłuchaniu, chyba że komisja uzna za potrzebne ponowne odebranie przyrzeczenia.

Art. 11e.

1. Osoby obowiązane do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności "tajne" lub "ściśle tajne" mogą być przesłuchane co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, tylko po zwolnieniu ich od obowiązku zachowania tajemnicy przez właściwy organ.

2. Komisja może zwrócić się do właściwego organu o zwolnienie osoby wezwanej przez komisję od obowiązku zachowania tajemnicy.

3. Zwolnienia wolno odmówić tylko wtedy, gdyby złożenie zeznania wyrządzić mogło poważną szkodę państwu.

Art. 11f.

Osoby obowiązane do zachowania tajemnicy prawnie chronionej innej niż informacje niejawnie o klauzuli tajności "tajne" lub "ściśle tajne" mogą odmówić zeznań co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, chyba że komisja zwolni je od obowiązku zachowania tajemnicy, z zastrzeżeniem przepisu art. 11g.

Art. 11g.

1. Osoby obowiązane do zachowania tajemnicy notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego, lekarskiej lub dziennikarskiej mogą być przesłuchane co do faktów objętych tą tajemnicą tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla ochrony ważnych interesów państwa, a zwłaszcza ochrony bezpieczeństwa państwa lub porządku publicznego, a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu.

2. W celu uzyskania zgody na przesłuchanie osób co do faktów, o których mowa w ust. 1, komisja składa pisemny wniosek do Sądu Okręgowego w Warszawie.

3. Na postanowienie sądu w przedmiocie zezwolenia na przesłuchanie, komisji i osobie wezwanej służy zażalenie, na zasadach określonych w Kodeksie postępowania karnego.

4. Wniesienie zażalenia wstrzymuje wykonanie postanowienia sądu.

Art. 11h.

1. Przesłuchania, o których mowa w art. 11e ust. 1, art. 11f i art. 11g ust. 1, odbywają się na posiedzeniu zamkniętym. Ta część posiedzenia, na której zapada decyzja w sprawie zamknięcia posiedzenia, jest również zamknięta. Komisja określa osoby, których udział w posiedzeniu zamkniętym jest niezbędny.

2. Wiadomości uzyskane w toku przesłuchań, o których mowa w art. 11f i art. 11g ust. 1, stanowią tajemnicę prawnie chronioną.

Art. 11i.

Do postępowania w sprawach wzywania oraz przesłuchiwania osób wezwanych przez komisję oraz zwalniania ich z obowiązku zachowania tajemnicy w zakresie nieuregulowanym w niniejszej ustawie stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego dotyczące w tym zakresie świadków.

Art. 12.

1. W przypadku gdy osoba, o której mowa w art. 11 ust. 1, bez usprawiedliwienia nie stawi się na wezwanie komisji, bez zezwolenia komisji wydali się z miejsca czynności przed jej

zakończeniem albo bezpodstawnie uchyli się od złożenia zeznań lub złożenia przyrzeczenia, komisja może zwrócić się do Sądu Okręgowego w Warszawie z wnioskiem o zastosowanie kary porządkowej.

2. Do postępowania w przedmiocie rozpatrzenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, oraz wykonania orzeczonej kary porządkowej stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego i Kodeksu karnego wykonawczego.

3. Komisji przysługuje zażalenie na odmowę zastosowania kary porządkowej. Do postępowania w sprawie zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego.

Art. 12a.

Dla uzyskania wiedzy specjalistycznej komisja może powoływać biegłych. Do biegłych stosuje się odpowiednio przepisy art. 12 oraz działu V rozdziału 22 Kodeksu postępowania karnego dotyczące biegłych.

Art. 13.

Na terenie Sejmu czynności związane z zastosowaniem kary porządkowej wykonuje, na polecenie sądu, Straż Marszałkowska.

Art. 14.

1. Organy władzy publicznej oraz organy innych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, na żądanie komisji, składają pisemne wyjaśnienia lub przedstawiają dokumenty będące w ich dyspozycji albo akta każdej sprawy przez nie prowadzonej.

2. Komisja może zapoznawać się z dokumentami lub aktami, badając sprawę na miejscu.

3. Na wniosek sądu lub prokuratora komisja udostępnia tym organom zebrane przez siebie materiały, jeżeli pozostają one w związku z toczącym się postępowaniem karnym; komisja, za zgodą Marszałka Sejmu, może udostępnić zebrane materiały, jeżeli uzna to za konieczne dla dobra postępowania prowadzonego przez inne organy władzy publicznej.

Art. 15.

1. Komisja może zwrócić się do Prokuratora Generalnego o przeprowadzenie określonych czynności.

2. Przewodniczący lub upoważniony przez niego członek komisji może brać udział w czynnościach, o których mowa w ust. 1.

3. Prokurator Generalny wykonuje czynności, o których mowa w ust. 1, w oparciu o przepisy Kodeksu postępowania karnego oraz ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz. U. z 2008 r. Nr 7, poz. 39, z późn. zm.)¹⁾.

4. Wydatki związane z czynnościami, o których mowa w ust. 1, są pokrywane z budżetu państwa w części Rezerwy celowe.

Art. 16.

Czynności określone w art. 11a ust. 1, art. 11e ust. 1, art. 11g ust. 1, art. 14 i art. 15 ust. 1 przeprowadza się z zachowaniem przepisów o tajemnicy ustawowo chronionej.

Art. 16a.

Komisja może zezwolić przedstawicielom prasy, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. - Prawo prasowe (Dz. U. Nr 5, poz. 24, z późn. zm.)²⁾, na dokonywanie za pomocą aparatury utrwalenia obrazu lub dźwięku z posiedzenia komisji, gdy przemawia za tym interes publiczny; dokonywanie tych czynności nie będzie utrudniać przebiegu posiedzenia, a ważny interes osoby wezwanej nie sprzeciwia się temu.

Art. 17.

1. Osobom wzywanych przez komisję przysługuje, na ich wniosek, zwrot uzasadnionych wydatków, jakie poniosły w związku z udziałem w posiedzeniu komisji, w tym z tytułu utraty zarobków; osoby te poucza się o prawie do złożenia wniosku. Suma zwrotu nie może przekraczać jednak trzykrotności minimalnego wynagrodzenia za pracę, określanego na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. Nr 200, poz. 1679, z 2004 r. Nr 240, poz. 2407 oraz z 2005 r. Nr 157, poz. 1314).

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, składa się najpóźniej z upływem trzeciego dnia od dnia zakończenia posiedzenia komisji lub od dnia, w którym miało się ono odbyć. Niezłożenie wniosku w terminie powoduje utratę prawa do zwrotu wydatków.

3. Jeżeli niedotrzymanie terminu, o którym mowa w ust. 2, zaistniało bez winy osoby wzywanej, może ona najpóźniej z upływem siódmego dnia od dnia ustania przyczyny uchybienia złożyć wniosek o przywrócenie terminu.

4. O zwrocie wydatków oraz o przywróceniu terminu decyduje przewodniczący komisji, a w przypadku gdy zakończyła ona swoją działalność - Marszałek Sejmu.

5. Wydatki, o których mowa w ust. 1, pokrywane są przez Kancelarię Sejmu.

Art. 18.

1. Jeżeli komisja w trakcie postępowania uznała, że dokonane przez nią ustalenia uzasadniają postawienie osobom, o których mowa w art. 1 ust. 1 pkt 3-7 ustawy z dnia 26 marca 1982 r. o Trybunale Stanu (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 925, z 2003 r. Nr 175, poz. 1692 oraz z 2004 r. Nr 25, poz. 219), zarzutu popełnienia przez nie w sposób zawiniony, w zakresie swojego urzędowania lub w związku z zajmowanym stanowiskiem, czynu naruszającego Konstytucję lub ustawę, występuje z wstępnym wnioskiem o pociągnięcie tych osób do odpowiedzialności konstytucyjnej przed Trybunałem Stanu.

2. O wystąpieniu z wnioskiem, o którym mowa w ust. 1, komisja postanawia większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy liczby jej członków.

Art. 19. - uchylony

Art. 19a.

1. Komisja sporządza sprawozdanie ze swojej działalności.
2. Sprawozdanie komisji śledczej zawiera stanowisko komisji w sprawie określonej w uchwale o jej powołaniu.
3. Przewodniczący komisji opracowuje i przedkłada komisji projekt jej stanowiska.
4. Do projektu stanowiska, o którym mowa w ust. 1, członkowie komisji mogą zgłaszać poprawki w formie pisemnej.
5. W sprawach dotyczących kolejności głosowania poprawek zgłoszonych do tekstu projektu stanowiska komisji, komisja może rozstrzygnąć w drodze uchwały.
6. Komisja śledcza przyjmuje swoje stanowisko w drodze uchwały.

Art. 19b.

1. Sprawozdanie komisji śledczej może zawierać również zdania odrębne posłów - członków komisji. Zdanie odrębne zawiera odmienne stanowisko, co do całości albo części stanowiska komisji.
2. Zdanie odrębne, po jego zgłoszeniu w formie pisemnej, na żądanie wnioskodawcy, zamieszcza się w sprawozdaniu komisji.

Art. 19c.

1. Na posiedzeniu Sejmu sprawozdanie komisji śledczej prezentuje wybrany z jej składu poseł sprawozdawca, który obiektywnie przedstawia stanowisko komisji oraz zawarte w sprawozdaniu zdania odrębne.
2. Do sprawozdania komisji w trakcie jego rozpatrywania przez Sejm, poprawek nie zgłasza się.
3. Nad sprawozdaniem komisji Sejm nie przeprowadza głosowania.

Art. 20.

1. W przypadku gdy komisja nie zakończyła swojej działalności przed końcem kadencji Sejmu, który ją powołał, postępowanie przez nią prowadzone ulega zamknięciu z dniem zakończenia kadencji.
2. Postępowania lub czynności zlecone albo wnioskowane przez komisję, o których mowa w art. 12-15, kończą się z dniem zakończenia działalności komisji.

Art. 21.

1. Jeżeli komisja przekazała Marszałkowi Sejmu sprawozdanie ze swojej działalności, a Sejm nie rozpatrzył go do końca kadencji, to może ono zostać rozpatrzone przez Sejm następnej kadencji.

2. W przypadku określonym w ust. 1 Marszałek Sejmu rozpatrującego sprawozdanie, po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu i Konwentu Seniorów, wskazuje posła sprawozdawcę.

Art. 22. - pominięty ³⁾.

Art. 23.

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

---

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2009 r. Nr 1, poz. 4, Nr 26, poz. 156 i 157 i Nr 56, poz. 459.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 34, poz. 187, z 1990 r. Nr 29, poz. 173, z 1991 r. Nr 100, poz. 442, z 1996 r. Nr 114, poz. 542, z 1997 r. Nr 88, poz. 554 i Nr 121, poz. 770, z 1999 r. Nr 90, poz. 999, z 2001 r. Nr 112, poz. 1198, z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2004 r. Nr 111, poz. 1181, z 2005 r. Nr 39, poz. 377 oraz z 2007 r. Nr 89, poz. 590.

³⁾ Zamieszczony w obwieszczeniu.

U S T A W A

z dnia 9 maja 1996 r.

O WYKONYWANIU MANDATU POSŁA I SENATORA

Rozdział 1

PRZEPISY OGÓLNE

Art. 1.

1. Posłowie i senatorowie wykonują swój mandat kierując się dobrem Narodu.

2. Posłowie i senatorowie powinni informować wyborców o swojej pracy i działalności organu, do którego zostali wybrani.

Art. 2.

1. Przed przystąpieniem do wykonywania mandatu poseł składa na posiedzeniu Sejmu ślubowanie następującej treści:

"Ślubuję uroczyście jako poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej."

Ślubowanie może być złożone z dodaniem słów "Tak mi dopomóż Bóg".

2. Przed przystąpieniem do wykonywania mandatu senator składa na posiedzeniu Senatu ślubowanie następującej treści:

"Ślubuję uroczyście jako senator Rzeczypospolitej Polskiej rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej."

Ślubowanie może być złożone z dodaniem słów "Tak mi dopomóż Bóg".

3. Odmowa złożenia ślubowania powoduje wygaśnięcie mandatu posła lub senatora.

4. Uchylenie się od złożenia ślubowania w terminie trzech miesięcy od pierwszego posiedzenia Sejmu lub Senatu jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu posła lub senatora.

5. Sposób złożenia ślubowania oraz tryb rozpatrywania spraw posłów i senatorów, którzy nie złożyli ślubowania w terminie trzech miesięcy od uzyskania mandatu, określają regulaminy Sejmu i Senatu.

Art. 3.

Podstawowym prawem i obowiązkiem posła i senatora jest czynne uczestnictwo w pracach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów.

Art. 4.

Posłom i senatorom zapewnia się warunki niezbędne do skutecznej realizacji ich obowiązków oraz ochronę praw wynikających ze sprawowania mandatu.

Art. 5.

Tryb rozpatrywania spraw posłów lub senatorów niewykonujących obowiązków poselskich lub senatorskich, jak również zasady odpowiedzialności regulaminowej posłów lub senatorów określają regulaminy Sejmu lub Senatu.

Art. 5a.

Poseł lub senator w czasie pozbawienia wolności nie wykonuje praw i obowiązków wynikających z niniejszej ustawy.

Rozdział 2

IMMUNITET PARLAMENTARNY

Art. 6.

1. Poseł lub senator nie może być pociągnięty do odpowiedzialności za swoją działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu ani w czasie jego trwania, ani po jego wygaśnięciu, z zastrzeżeniem art. 6a. Za taką działalność poseł lub senator odpowiada tylko przed Sejmem lub Senatem.
2. Działalność, o której mowa w ust. 1, obejmuje zgłaszanie wniosków, wystąpienia lub głosowania na posiedzeniach Sejmu, Senatu lub Zgromadzenia Narodowego oraz ich organów, na posiedzeniach klubów, kół i zespołów poselskich, senackich lub parlamentarnych, a także inną działalność związaną nieodłącznie ze sprawowaniem mandatu.
3. Za działalność, o której mowa w ust. 1, poseł lub senator ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną lub finansową na zasadach określonych w ustawie oraz w regulaminach Sejmu lub Senatu.

Art. 6a.

Poseł lub senator, który, podejmując działania wchodzące w zakres sprawowania mandatu, narusza prawa osób trzecich, może być pociągnięty do odpowiedzialności sądowej tylko za zgodą Sejmu lub Senatu.

Art. 7.

1. [1](#) Od dnia ogłoszenia wyników wyborów do dnia wygaśnięcia mandatu poseł lub senator nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez zgody Sejmu lub Senatu, z zastrzeżeniem art. 8 oraz art. 10b ust. 2.
2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1, dotyczy czynów popełnionych do dnia wygaśnięcia mandatu, w tym czynów popełnionych przed dniem ogłoszenia wyników wyborów.
3. Przepis ust. 1 nie ma zastosowania w postępowaniu karnym, wszczętym przed dniem ogłoszenia wyników wyborów, wobec osoby, która została wybrana na posła lub senatora.
4. Pociągnięcie do odpowiedzialności karnej może nastąpić tylko za czyn wskazany we wniosku, który był podstawą wyrażenia zgody przez Sejm lub Senat. Pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności za inny czyn wymaga odrębnej zgody Sejmu lub Senatu.

Art. 7a.

Przedawnienie w postępowaniu karnym czynu objętego immunitetem nie biegnie w okresie korzystania z immunitetu.

Art. 7b.

1. Wniosek o wyrażenie zgody na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej w sprawie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego składa się za pośrednictwem Prokuratora Generalnego.

2. Wniosek o wyrażenie zgody na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej w sprawie o przestępstwo ścigane z oskarżenia prywatnego składa oskarżyciel prywatny, po wniesieniu sprawy do sądu.

3. Wniosek, o którym mowa w ust. 2, sporządza i podpisuje adwokat lub radca prawny, z wyjątkiem wniosków składanych w swoich sprawach przez sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych, notariuszy oraz profesorów i doktorów habilitowanych nauk prawnych.

4. Wnioski, o których mowa w ust. 1 i 2, powinny zawierać:

1) oznaczenie wnioskodawcy oraz pełnomocnika;

2) imię i nazwisko oraz datę i miejsce urodzenia posła lub senatora;

3) wskazanie podstawy prawnej wniosku;

4) dokładne określenie czynu, którego dotyczy wniosek, ze wskazaniem czasu, miejsca, sposobu i okoliczności jego popełnienia oraz jego skutków, a zwłaszcza charakteru powstałej szkody;

5) uzasadnienie.

5. Przepisy ust. 2-4 stosuje się odpowiednio do wniosku o wyrażenie zgody na pociągnięcie posła lub senatora do cywilnej odpowiedzialności sądowej w sprawach, o których mowa w art. 6a.

Art. 7c.

1. Wniosek o wyrażenie zgody na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej składa się Marszałkowi Sejmu lub Marszałkowi Senatowi, który kieruje ten wniosek do organu właściwego do rozpatrzenia wniosku na podstawie regulaminów Sejmu lub Senatu, zawiadamiając jednocześnie posła lub senatora, którego wniosek dotyczy, o treści wniosku.

2. Organ właściwy do rozpatrzenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, powiadamia posła lub senatora, którego wniosek dotyczy, o terminie rozpatrzenia wniosku.

3. Na żądanie organu właściwego do rozpatrzenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, sąd albo odpowiedni organ, przed którym toczy się postępowanie wobec posła lub senatora, udostępnia akta postępowania.

4. Poseł lub senator, którego wniosek dotyczy, przedstawia organowi właściwemu do rozpatrzenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, wyjaśnienia i własne wnioski w tej sprawie w formie pisemnej lub ustnej.

5. Po rozpatrzeniu sprawy organ właściwy do rozpatrzenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, uchwała sprawozdanie wraz z propozycją przyjęcia lub odrzucenia wniosku.

6. Sejm lub Senat wyraża zgodę na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej w drodze uchwały podjętej bezwzględną większością głosów ustawowej liczby posłów lub senatorów. Nieuzyskanie wymaganej większości głosów oznacza podjęcie uchwały o niewyrażeniu zgody na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej.

7. Przepisy ust. 1-6 oraz art. 10a stosuje się odpowiednio do rozpatrzenia wniosku, o którym mowa w art. 7b ust. 5.

Art. 8.

1. W zawiadomieniu, o którym mowa w art. 7c ust. 1, Marszałek Sejmu lub Marszałek Senatu wyznacza termin na złożenie przez posła lub senatora oświadczenia o wyrażeniu zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej.

2. Jeżeli poseł lub senator złoży oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, przepisów art. 7c ust. 2-6 nie stosuje się.

3. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, poseł lub senator kieruje, w formie pisemnej, do Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu, który zwraca się do organu właściwego do rozpatrzenia wniosku, o którym mowa w art. 7c ust. 1, o przedstawienie opinii co do formalnej poprawności tego oświadczenia.

4. Marszałek Sejmu lub Marszałek Senatu może zwrócić się do posła lub senatora o uściślenie treści oświadczenia w wyznaczonym terminie. Nieuściślenie treści w tym terminie powoduje pozostawienie oświadczenia bez biegu; w takim przypadku mają zastosowanie przepisy art. 7c ust. 2-6.

5. Pociągnięcie do odpowiedzialności karnej może nastąpić tylko za czyn wskazany we wniosku, co do którego poseł lub senator wyraził zgodę w trybie określonym w ust. 1-4. Pociągnięcie do odpowiedzialności za inny czyn wymaga odrębnej zgody, wyrażonej w trybie określonym w ust. 1-4 albo w trybie określonym w art. 7c.

6. W przypadku gdy poseł lub senator wyrazi zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej za część czynów wskazanych we wniosku, w pozostałym zakresie wniosek jest rozpatrywany w trybie określonym w art. 7c.

7. O złożeniu przez posła lub senatora oświadczenia, o którym mowa w ust. 1, Marszałek Sejmu lub Marszałek Senatu niezwłocznie informuje Sejm lub Senat.

8. Wycofanie zgody, o której mowa w ust. 1, jest prawnie bezskuteczne.

9. Przepisy ust. 1-8 nie mają zastosowania do spraw, o których mowa w art. 6a.

Art. 9.

1. Prokurator Generalny w terminie 60 dni od dnia ogłoszenia wyników wyborów informuje Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu o toczących się przeciwko posłom lub senatorom postępowaniach karnych wszczętych przed dniem ogłoszenia wyników wyborów.
2. W przypadku uzyskania przez posła lub senatora mandatu w trakcie kadencji Sejmu lub Senatu przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio.
3. Poseł lub senator, przeciwko któremu toczy się postępowanie karne wszczęte przed dniem wyboru, może wystąpić do Sejmu lub Senatu z wnioskiem o zażądanie przez Sejm lub Senat zawieszenia postępowania karnego do czasu wygaśnięcia mandatu. Wniosek nie może dotyczyć wykonania kary orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądu.
4. Wniosek, o którym mowa w ust. 3, składa się do Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu.
5. Wniosek, o którym mowa w ust. 3, zawiera w szczególności: dokładne oznaczenie sprawy karnej, ze wskazaniem organu, przed którym toczy się postępowanie, uzasadnienie wniosku oraz podpis wnioskodawcy.
6. Jeżeli wniosek, o którym mowa w ust. 3, nie odpowiada warunkom określonym w ust. 3 i 5, Marszałek Sejmu lub Marszałek Senatu, po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu, zwraca go wnioskodawcy w celu uzupełnienia.
7. Jeżeli wniosek, o którym mowa w ust. 3, odpowiada warunkom określonym w ust. 3 i 5, Marszałek Sejmu lub Marszałek Senatu kieruje ten wniosek do rozpatrzenia przez organ właściwy na podstawie regulaminów Sejmu lub Senatu.
8. Do postępowania z wnioskiem, o którym mowa w ust. 3, stosuje się odpowiednio przepisy art. 7c ust. 2-5.
9. Sejm lub Senat żąda zawieszenia postępowania karnego, o którym mowa w ust. 3, w drodze uchwały podjętej większością 3/5 głosów ustawowej liczby posłów lub senatorów.
10. Poseł lub senator może złożyć Marszałkowi Sejmu lub Marszałkowi Senatu oświadczenie, że nie będzie występował z wnioskiem, o którym mowa w ust. 3. Przepisy ust. 5 i 6 oraz art. 8 ust. 7 stosuje się odpowiednio.

Art. 10.

1. Poseł lub senator nie może być zatrzymany lub aresztowany bez zgody Sejmu lub Senatu, z wyjątkiem ujęcia go na gorącym uczynku przestępstwa i jeżeli jego zatrzymanie jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania.
2. Zakaz zatrzymania, o którym mowa w ust. 1, obejmuje wszelkie formy pozbawienia lub ograniczenia wolności osobistej posła lub senatora przez organy stosujące przymus.
3. O zatrzymaniu posła lub senatora, o którym mowa w ust. 1, należy niezwłocznie powiadomić Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu. Na żądanie Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu poseł lub senator musi być natychmiast zwolniony.

4. Wniosek o wyrażenie zgody na zatrzymanie lub aresztowanie posła lub senatora składa się za pośrednictwem Prokuratora Generalnego.

5. Wniosek, o którym mowa w ust. 4, powinien zawierać:

- 1) oznaczenie wnioskodawcy;
- 2) imię i nazwisko oraz datę i miejsce urodzenia posła lub senatora;
- 3) dokładne określenie czynu oraz jego kwalifikację prawną;
- 4) podstawę prawną zastosowania określonego środka;
- 5) uzasadnienie, wskazujące w szczególności na konieczność zastosowania określonego środka.

6. Do postępowania z wnioskiem w sprawach wyrażenia zgody na zatrzymanie lub aresztowanie posła lub senatora przepisy art. 7c ust. 2-5 stosuje się odpowiednio.

7. Sejm lub Senat wyraża zgodę na zatrzymanie lub aresztowanie posła lub senatora w drodze uchwały podjętej bezwzględną większością głosów ustawowej liczby posłów lub senatorów. Nieuzyskanie wymaganej większości głosów oznacza podjęcie uchwały o niewyrażeniu zgody na zatrzymanie lub aresztowanie posła lub senatora.

8. Wymóg uzyskania zgody Sejmu lub Senatu nie dotyczy wykonania kary pozbawienia wolności orzeczonej prawomocnym wyrokiem sądu.

Art. 10a.

1. Marszałek Sejmu lub Marszałek Senatu przesyła niezwłocznie uchwałę, o której mowa w art. 7c ust. 6, art. 9 ust. 9 i art. 10 ust. 7, albo oświadczenie posła lub senatora, o którym mowa w art. 8 ust. 1, wnioskodawcy.

2. Uchwały, o których mowa w ust. 1, podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski".

Art. 10b. ²⁾

1. Przepisy ustawy dotyczące odpowiedzialności karnej posłów lub senatorów stosuje się odpowiednio do odpowiedzialności za wykroczenia.

2. W przypadku popełnienia przez posła lub senatora wykroczenia, o którym mowa w rozdziale XI ustawy z dnia 20 maja 1971 r. - Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r. poz. 1094 i 1485), przyjęcie przez posła lub senatora mandatu karnego albo uiszczenie grzywny, w przypadku ukarania mandatem karnym zaocznym, o którym mowa w art. 98 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2013 r. poz. 395, z późn. zm. ³⁾), stanowi oświadczenie o wyrażeniu przez niego zgody na pociągnięcie go do odpowiedzialności w tej formie.

Art. 11.

1. W odniesieniu do posłów uzyskujących mandat w trakcie kadencji Sejmu, przepisy niniejszego rozdziału mają odpowiednie zastosowanie od dnia obsadzenia mandatu w trybie określonym w przepisach *ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. - Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2007 r. Nr 190, poz. 1360, z późn. zm. ⁴⁾ ⁵⁾*

2. W odniesieniu do senatorów uzyskujących mandat w wyniku wyborów uzupełniających do Senatu przepisy niniejszego rozdziału stosuje się od dnia ogłoszenia wyników tych wyborów.

3. Uchwała wyrażająca zgodę na pociągnięcie posła lub senatora do odpowiedzialności karnej, uchwała wyrażająca zgodę na pociągnięcie posła lub senatora do cywilnej odpowiedzialności sądowej za działalność wchodzącą w zakres sprawowania mandatu, która narusza prawa osób trzecich, oraz oświadczenie posła lub senatora o wyrażeniu zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej są skuteczne także w przypadku, gdy poseł lub senator zostanie wybrany do Sejmu lub Senatu następnej kadencji.

4. Jeżeli po nadaniu biegu wnioskowi, o którym mowa w art. 7b ust. 1, 2 albo 5 lub w art. 10 ust. 4, a przed podjęciem przez Sejm lub Senat rozstrzygnięcia w tych sprawach, upłynie kadencja Sejmu, postępowanie w danej sprawie toczy się nadal w Sejmie lub w Senacie następnej kadencji, o ile poseł lub senator, którego wniosek dotyczy, został wybrany na tę kadencję.

Art. 12.

Szczegółowy tryb postępowania w sprawach uregulowanych w niniejszym rozdziale określają regulaminy Sejmu i Senatu.

Rozdział 3

PRAWA I OBOWIĄZKI POSŁÓW I SENATORÓW W SEJMIE I W SENACIE

Art. 13.

1. Posła i senatora obowiązuje obecność oraz czynny udział w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, do których zostali wybrani.

2. Zasady usprawiedliwiania nieobecności posłów lub senatorów nieuczestniczących w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, określają regulaminy Sejmu lub Senatu.

Art. 14.

1. W wykonywaniu obowiązków poselskich poseł w szczególności ma prawo:

1) wyrażać swoje stanowisko oraz zgłaszać wnioski w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniach Sejmu i jego organów;

2) wybierać i być wybieranym do organów Sejmu;

3) zwracać się do Prezydium Sejmu o rozpatrzenie określonej sprawy przez Sejm lub komisję sejmową;

- 4) zwracać się do komisji sejmowej o rozpatrzenie określonej sprawy;
- 5) uczestniczyć w podejmowaniu poselskich inicjatyw ustawodawczych i uchwałodawczych oraz w rozpatrywaniu projektów ustaw i uchwał Sejmu;
- 6) uczestniczyć w dyskusji nad sprawami rozpatrywanymi przez Sejm lub komisje sejmowe;
- 7) wnosić interpelacje i zapytania poselskie.

2. Zasady i tryb korzystania z praw, o których mowa w ust. 1, oraz z innych uprawnień poselskich w Sejmie, a także tryb i formy udzielania odpowiedzi na interpelacje i zapytania poselskie oraz ich rozpatrywania przez Sejm, określa regulamin Sejmu.

Art. 15.

1. W wykonywaniu obowiązków senatorskich senator w szczególności ma prawo:

- 1) wyrażać swoje stanowisko oraz zgłaszać wnioski w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniach Senatu i jego organów;
- 2) wybierać i być wybieranym do organów Senatu;
- 3) zwracać się do Prezydium Senatu o rozpatrzenie określonej sprawy przez Senat lub komisję senacką;
- 4) zwracać się do komisji senackiej o rozpatrzenie określonej sprawy;
- 5) uczestniczyć w podejmowaniu inicjatyw ustawodawczych i uchwałodawczych Senatu;
- 6) uczestniczyć w dyskusji nad sprawami rozpatrywanymi przez Senat lub komisje senackie.

2. Zasady i tryb korzystania z praw, o których mowa w ust. 1, oraz z innych uprawnień senatorskich w Senacie określa regulamin Senatu.

Art. 16.

1. Posłowie i senatorowie mają prawo uzyskiwać od członków Rady Ministrów oraz przedstawicieli właściwych organów i instytucji państwowych i samorządowych informacje i wyjaśnienia w sprawach wynikających z wykonywania obowiązków poselskich lub senatorskich.

2. Członkowie Rady Ministrów oraz przedstawiciele właściwych organów i instytucji państwowych i samorządowych, organizacji społecznych, zakładów i przedsiębiorstw państwowych i samorządowych, spółek prawa handlowego z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych są obowiązani przedstawiać informacje i wyjaśnienia na żądanie stałych i nadzwyczajnych komisji sejmowych i senackich, w sprawach będących przedmiotem ich zakresu działania.

Art. 17.

1. Na zasadach określonych w regulaminie Sejmu posłowie mogą tworzyć w Sejmie kluby, koła lub zespoły poselskie.
2. Na zasadach określonych w regulaminie Senatu senatorowie mogą tworzyć w Senacie kluby, koła lub zespoły senackie.
3. Posłowie wraz z senatorami mogą tworzyć wspólne kluby, koła lub zespoły parlamentarne.
4. Nazwa, skrót nazwy i symbol graficzny klubu lub koła, o których mowa w ust. 1-3, korzystają z ochrony prawnej przewidzianej dla dóbr osobistych.

Art. 18.

1. Do obsługi swojej działalności parlamentarnej kluby i koła, o których mowa w art. 17, mogą tworzyć biura klubów i kół.
2. Kluby i koła otrzymują środki finansowe na pokrycie kosztów swojej działalności, w tym na pokrycie kosztów działalności biur klubów i kół, w wysokości i na zasadach określonych wspólnie przez Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu. Środki te nie mogą być wykorzystywane na inne cele niż określone w zdaniu pierwszym.
3. Przewodniczący klubu lub koła może zatrudniać w biurze pracowników na czas określony, nie dłuższy niż okres działalności klubu lub koła. Działalność klubów, kół i ich biur może być wspierana przez społecznych współpracowników.
- 3a. Przewodniczący klubu lub koła jest obowiązany podać odpowiednio Marszałkowi Sejmu albo Marszałkowi Senatu następujące dane dotyczące pracowników biura klubu lub koła oraz społecznych współpracowników:
  - 1) imię (imiona) i nazwisko;
  - 2) datę urodzenia;
  - 3) miejsce zatrudnienia w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura klubu lub koła albo społecznym współpracownikiem;
  - 4) źródła dochodów w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura klubu lub koła albo społecznym współpracownikiem;
  - 5) informację o wykonywanej działalności gospodarczej w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura klubu lub koła albo społecznym współpracownikiem.
- 3b. Dane, o których mowa w ust. 3a, są jawne i są podawane do wiadomości publicznej odpowiednio przez Marszałka Sejmu albo Marszałka Senatu w formie zapisu elektronicznego.
4. Przewodniczący klubu lub koła, w ramach środków, o których mowa w ust. 2, ustala sposób wynagradzania pracowników biur klubów i kół.

5. Pracownikom, o których mowa w ust. 3, zatrudnionym na podstawie umowy o pracę, przysługuje dodatkowe wynagrodzenie roczne na zasadach określonych w odrębnej ustawie. Tryb wypłacania tego wynagrodzenia określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu.

6. Pracownikom zatrudnionym w biurach klubów i kół na podstawie umowy o pracę przysługuje nagroda za wieloletnią pracę w wysokości:

- 1) po 20 latach pracy - 75% wynagrodzenia miesięcznego;
- 2) po 25 latach pracy - 100% wynagrodzenia miesięcznego;
- 3) po 30 latach pracy - 150% wynagrodzenia miesięcznego;
- 4) po 35 latach pracy - 200% wynagrodzenia miesięcznego;
- 5) po 40 latach pracy - 300% wynagrodzenia miesięcznego;
- 6) po 45 latach pracy - 400% wynagrodzenia miesięcznego.

7. Pracownikom biur klubów i kół, zatrudnionym w dniu zakończenia kadencji Sejmu i Senatu, przysługuje odprawa w związku z zakończeniem kadencji Sejmu i Senatu:

- 1) jeżeli pracownik był zatrudniony w biurze co najmniej połowę okresu trwania kadencji - w wysokości jednomiesięcznego wynagrodzenia;
- 2) jeżeli pracownik był zatrudniony w biurze krócej niż połowę okresu trwania kadencji - w wysokości odpowiadającej części jednomiesięcznego wynagrodzenia obliczonego za każdy przepracowany miesiąc, proporcjonalnie do przepracowanego okresu.

8. Tryb obliczania oraz wypłacania nagród za wieloletnią pracę oraz odpraw w związku z zakończeniem kadencji Sejmu i Senatu pracownikom, o których mowa w ust. 3, określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu.

9. Środki na cele, o których mowa w ust. 5-7, zapewnia się w budżetach odpowiednio Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu.

10. Przewodniczący klubów i kół są obowiązani złożyć odpowiednio w Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu w okresach rocznych oraz na zakończenie działalności klubu i koła rozliczenie środków przeznaczonych na pokrycie kosztów działalności klubów i kół, w tym na pokrycie kosztów działalności biur klubów i kół.

11. Warunki organizacyjno-techniczne tworzenia, funkcjonowania i znoszenia biur, o których mowa w ust. 1, określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu.

Rozdział 4 **INNE PRAWA I OBOWIĄZKI POSŁÓW I SENATORÓW**

Art. 19.

1. W wykonywaniu mandatu poseł lub senator ma prawo, jeżeli nie narusza dóbr osobistych innych osób, do uzyskiwania informacji i materiałów, wstępu do pomieszczeń, w których znajdują się te informacje i materiały, oraz wglądu w działalność organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego, a także spółek z udziałem Skarbu Państwa oraz zakładów i przedsiębiorstw państwowych i samorządowych, z zachowaniem przepisów o tajemnicy prawnie chronionej.

2. Zasady i tryb udostępniania posłom i senatorom informacji niejawnych określają przepisy o ochronie informacji niejawnych.

Art. 20.

1. Poseł lub senator ma prawo podjąć - w wykonywaniu swoich obowiązków poselskich lub senatorskich - interwencję w organie administracji rządowej i samorządu terytorialnego, zakładzie lub przedsiębiorstwie państwowym oraz organizacji społecznej, a także w jednostkach gospodarki niepaństwowej dla załatwienia sprawy, którą wnosi we własnym imieniu albo w imieniu wyborcy lub wyborców, jak również zaznajamiać się z tokiem jej rozpatrywania.

2. Organy i jednostki, wymienione w ust. 1, wobec których poseł lub senator podjął interwencję, są obowiązane najpóźniej w ciągu czternastu dni powiadomić posła lub senatora o stanie rozpatrywania sprawy i w terminie uzgodnionym z posłem lub senatorem ostatecznie ją załatwić.

3. Kierownicy organów i jednostek, o których mowa w ust. 1, są obowiązani niezwłocznie przyjąć posła lub senatora, który przybył w związku ze sprawą wynikającą z wykonywania jego mandatu, oraz udzielić informacji i wyjaśnień dotyczących sprawy.

4. Legitymacja poselska lub senatorska upoważnia parlamentarzystę do wstępu na teren jednostek, o których mowa w ust. 1.

Art. 21.

1. Posłowie i senatorowie przyjmują opinie, postulaty, wnioski wyborców oraz ich organizacji i biorą je pod uwagę w swej działalności parlamentarnej.

2. Poseł lub senator nie może być zobowiązany do udzielania informacji o osobie, która przekazała mu określone informacje lub przedstawiła opinię. Przepisu *art. 163 Kodeksu postępowania karnego* [§](#) nie stosuje się.

Art. 22.

1. Poseł ma prawo uczestniczyć w sesjach sejmików województw, rad powiatów i rad gmin, właściwych dla okręgu wyborczego, z którego został wybrany, lub właściwych ze względu na siedzibę biura posła.

2. Senator ma prawo uczestniczyć w sesjach sejmików województw, rad powiatów i rad gmin, właściwych dla okręgu wyborczego, z którego został wybrany.

3. Uczestnicząc w sesjach, o których mowa w ust. 1 i 2, poseł i senator może zgłaszać swoje uwagi i wnioski.

4. Warunki do realizacji praw posła i senatora, o których mowa w ust. 1-3, zapewniają przewodniczący sejmików województw oraz przewodniczący rad powiatów i rad gmin.

5. (uchylony)

6. W odniesieniu do Rady miasta stołecznego Warszawy i rad dzielnic *gmin warszawskich* [7\)](#) przepisy ust. 1-4 stosuje się odpowiednio.

Art. 23.

1. Posłowie i senatorowie tworzą biura poselskie, senatorskie lub poselsko-senatorskie w celu obsługi swojej działalności w terenie.

2. Poseł i senator mogą realizować swoją działalność terenową w wybranym okręgu lub okręgach wyborczych.

3. Posłowi i senatorowi przysługuje ryczałt na pokrycie kosztów związanych z funkcjonowaniem biur, na zasadach i w wysokości określonych wspólnie przez Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu. Środki te nie mogą być wykorzystywane na inne cele niż określone w zdaniu pierwszym.

4. Poseł lub senator może zatrudniać pracowników w biurze we własnym imieniu na czas określony, nie dłuższy niż czas sprawowania mandatu. Działalność posła lub senatora może być wspierana przez społecznych współpracowników.

4a. Poseł lub senator jest obowiązany podać odpowiednio Marszałkowi Sejmu albo Marszałkowi Senatu następujące dane dotyczące pracowników biura oraz społecznych współpracowników:

1) imię (imiona) i nazwisko;

2) datę urodzenia;

3) miejsce zatrudnienia w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura albo społecznym współpracownikiem;

4) źródła dochodów w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura albo społecznym współpracownikiem;

5) informację o wykonywanej działalności gospodarczej w trzyletnim okresie poprzedzającym dzień, w którym osoba została pracownikiem biura albo społecznym współpracownikiem.

4b. Dane, o których mowa w ust. 4a, są jawne i są podawane do wiadomości publicznej odpowiednio przez Marszałka Sejmu albo Marszałka Senatu w formie zapisu elektronicznego.

5. Poseł lub senator, w ramach środków, o których mowa w ust. 3, ustala wynagrodzenie pracowników biur.
6. Pracownikom biur przysługuje dodatkowe wynagrodzenie roczne na zasadach określonych w odrębnej ustawie. Tryb wypłacania tego wynagrodzenia określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu.
7. Pracownikom, o których mowa w ust. 4, zatrudnionym na podstawie umowy o pracę, przysługuje nagroda za wieloletnią pracę oraz odprawa w związku z zakończeniem kadencji Sejmu i Senatu na zasadach określonych w art. 18 ust. 6 i 7.
8. Tryb obliczania oraz wypłacania pracownikom biur nagród za wieloletnią pracę oraz odpraw w związku z zakończeniem kadencji Sejmu i Senatu określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu.
9. Środki na cele, o których mowa w ust. 6 i 7, zapewnia się w budżetach odpowiednio Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu.
10. Poseł i senator są obowiązani złożyć odpowiednio w Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu w okresach rocznych, w związku z wygaśnięciem mandatu oraz na koniec kadencji, rozliczenie kwot ryczałtów przeznaczonych na prowadzenie biura.
- 10a. W razie śmierci posła lub senatora oraz w przypadku, o którym mowa w art. 5a, prawa i obowiązki posła i senatora wynikające z funkcjonowania i znoszenia biura przechodzą odpowiednio na Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu.
11. Warunki organizacyjno-techniczne tworzenia, funkcjonowania i znoszenia biur, o których mowa w ust. 1, określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu.

Art. 24.

1. Organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego są obowiązane udzielać posłom i senatorom wszechstronnej pomocy w wykonywaniu ich funkcji.
2. Organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego są obowiązane udostępnić posłowi lub senatorowi lokal na czas odbycia doraźnego dyżuru poselskiego lub senatorskiego w miejscowości, w której poseł lub senator nie otworzył biura określonego w art. 23 ust. 1.

Rozdział 5 **WARUNKI WYKONYWANIA MANDATU**

Art. 25.

1. Posłom i senatorom w okresie sprawowania mandatu, licząc od pierwszego posiedzenia Sejmu lub Senatu, przysługuje uposażenie poselskie lub senatorskie, zwane dalej "uposażeniem", wypłacane miesięcznie, także za niepełne miesiące sprawowania mandatu.

2. Uposażenie odpowiada wysokości wynagrodzenia podsekretarza stanu, ustalonego na podstawie przepisów o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, z wyłączeniem dodatku z tytułu wysługi lat.

3. Posłowi lub senatorowi, który nie korzysta z urlopu bezpłatnego, o którym mowa w art. 29 ust. 1, albo prowadzi działalność gospodarczą samodzielnie lub wspólnie z innymi osobami, albo nie zawiesił prawa do emerytury lub renty, uposażenie, o którym mowa w ust. 1 i 2, nie przysługuje, z zastrzeżeniem ust. 3a.

3a. Posłowi lub senatorowi uprawnionemu do emerytury na podstawie:

1) ⁸⁾ ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 748, z późn. zm. ⁹⁾) lub ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2015 r. poz. 704, z późn. zm. ¹⁰⁾), który osiągnął wiek emerytalny, o którym mowa w art. 24 ust. 1a i 1b oraz w art. 27 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,

2) ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2015 r. poz. 330) albo ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2015 r. poz. 900 i 1268), którego emerytura stanowi 75% podstawy jej wymiaru bez uwzględnienia podwyższenia z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą

- uposażenie, o którym mowa w ust. 1 i 2, przysługuje również w razie pobierania emerytury.

4. W uzasadnionych przypadkach Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu może podjąć decyzję o przyznaniu, na wniosek posła lub senatora, o którym mowa w ust. 3, uposażenia w całości lub w części.

5. Zasady obniżania uposażenia posłów i senatorów uniemożliwiających, poprzez rażące naruszanie przepisów odpowiednich regulaminów, pracę Sejmu, Senatu lub Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, oraz nieuczestniczących, bez usprawiedliwienia, w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, określają regulaminy Sejmu i Senatu.

6. Szczegółowe zasady wypłacania uposażenia posłom lub senatorom, w tym:

1) obejmującym mandat w trakcie trwania kadencji,

2) którzy nie złożyli ślubowania na pierwszym posiedzeniu Sejmu lub Senatu

- określa Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Art. 26.

1. Do uposażenia przysługują dodatki w wysokości:

- 1) 20% uposażenia - dla pełniących funkcję przewodniczącego komisji;
- 2) 15% uposażenia - dla pełniących funkcję zastępcy przewodniczącego komisji;
- 3) 10% uposażenia - dla pełniących funkcję przewodniczących stałych podkomisji.

2. Prezydium Sejmu oraz Prezydium Senatu mogą:

- 1) określać inne, niż przewidziane w ust. 1, okoliczności uzasadniające wypłacanie dodatków do uposażenia oraz ustalać ich wysokość;
- 2) określać komisje poselskie lub senackie, których członkowie otrzymują także inne, niż wymienione w ust. 1, dodatki do uposażenia, oraz ustalać ich wysokość;
- 3) określać tryb wypłaty dodatków.

3. W razie zbiegu uprawnień do dwóch lub więcej dodatków, wypłaca się je miesięcznie w łącznej wysokości nieprzekraczającej 35% uposażenia.

Art. 27.

Uposażenie oraz dodatki, o których mowa w art. 26, są traktowane jako wynagrodzenie ze stosunku pracy.

Art. 28.

1. Okres pobierania uposażenia jest traktowany jak okres zatrudnienia. Okres ten zalicza się również do stażu pracy, od którego zależą wszelkie uprawnienia pracownicze, w tym także uprawnienia szczególne, uzależnione od zatrudnienia w określonym zawodzie, branży lub zakładzie pracy.

2. Posłowi lub senatorowi, który uległ wypadkowi przy wykonywaniu mandatu, przysługują świadczenia na zasadach i w wysokości określonych przepisami o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

2a. Świadczenia, o których mowa w ust. 2, dla posła lub senatora niepobierającego uposażenia są finansowane z budżetu państwa.

3. (uchylony)

4. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy, po zasięgnięciu opinii Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu, określa, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór dokumentu potwierdzającego okres i wysokość pobieranego uposażenia, dodatków do uposażenia i składek od tych świadczeń;

2) skład zespołu powypadkowego badającego okoliczności i przyczyny wypadku przy sprawowaniu mandatu oraz zakres zadań Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu w stosunku do poszkodowanych w tych wypadkach posłów i senatorów, uwzględniając w szczególności czynności niezbędne do ustalenia uprawnienia do świadczeń należnych z tytułu wypadku.

Art. 29.

1. Poseł lub senator pozostający w stosunku pracy z pracodawcami innymi, niż wymienieni w art. 30 ust. 1, otrzymuje urlop bezpłatny, na swój wniosek, na okres sprawowania mandatu oraz trzech miesięcy po jego wygaśnięciu - bez względu na rodzaj i okres trwania stosunku pracy. Stosunek pracy zawarty na czas określony, który ustałby przed terminem zakończenia urlopu bezpłatnego, przedłuża się do trzech miesięcy po zakończeniu tego urlopu.

2. Pracodawca zatrudniający posła lub senatora, który nie skorzystał z prawa do urlopu bezpłatnego, jest obowiązany udzielić posłowi lub senatorowi zwolnienia od pracy w celu wykonywania obowiązków poselskich i senatorskich.

Art. 30.

1. ¹¹⁾ W okresie wykonywania mandatu posłowie i senatorowie nie mogą wykonywać pracy na podstawie stosunku pracy: w Kancelarii Sejmu, w Kancelarii Senatu, w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w Biurze Trybunału Konstytucyjnego, w Najwyższej Izbie Kontroli, w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich, w Biurze Rzecznika Praw Dziecka, w Biurze Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, w Krajowym Biurze Wyborczym, w Państwowej Inspekcji Pracy, w administracji rządowej i samorządu terytorialnego - z wyjątkiem stosunku pracy z wyboru - oraz nie mogą wykonywać pracy w charakterze sędziego i prokuratora, pracownika administracyjnego sądu i prokuratury, a także nie mogą pełnić zawodowej służby wojskowej.

1. ¹²⁾ **W okresie wykonywania mandatu posłowie i senatorowie nie mogą wykonywać pracy na podstawie stosunku pracy: w Kancelarii Sejmu, w Kancelarii Senatu, w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, w Biurze Trybunału Konstytucyjnego, w Najwyższej Izbie Kontroli, w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich, w Biurze Rzecznika Praw Dziecka, w Biurze Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, w Krajowym Biurze Wyborczym, w Państwowej Inspekcji Pracy, w administracji rządowej i samorządu terytorialnego - z wyjątkiem stosunku pracy z wyboru - oraz nie mogą wykonywać pracy w charakterze sędziego, asesora sądowego i prokuratora, pracownika administracyjnego sądu i prokuratury, a także nie mogą pełnić zawodowej służby wojskowej.**

2. Przepis art. 29 ust. 1 stosuje się odpowiednio, z tym że urlop jest udzielany z urzędu.

Art. 31.

1. Pracodawca, u którego poseł lub senator otrzymał urlop bezpłatny, jest obowiązany zatrudnić go po zakończeniu urlopu bezpłatnego lub - w razie jego gotowości do pracy - po wygaśnięciu mandatu, na tym samym lub równorzędnym pod względem płacowym stanowisku pracy, z wynagrodzeniem, jakie otrzymywałby poseł lub senator, gdyby nie skorzystał z urlopu bezpłatnego.

2. Rozwiązanie przez pracodawcę stosunku pracy z posłem lub senatorem, o którym mowa w ust. 1, z wyjątkiem stosunku pracy z wyboru, oraz zmiana warunków jego pracy lub płacy w ciągu dwóch lat po wygaśnięciu mandatu może nastąpić tylko za zgodą Prezydium Sejmu lub Prezydium Senatu.

3. Stosunek pracy z nauczycielem lub nauczycielem akademickim nie może wygasnąć wcześniej niż z końcem roku szkolnego lub akademickiego, następującym po upływie okresu, o którym mowa w art. 29 ust. 1.

Art. 32.

1. Do posła i senatora zajmującego jednocześnie kierownicze stanowisko państwowe nie stosuje się przepisów art. 25-27, art. 28 ust. 1 i art. 29-31.

2. Przez kierownicze stanowiska państwowe rozumie się stanowiska wymienione w art. 2 ustawy z dnia 31 lipca 1981 r. o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe.

Art. 33.

1. Poseł lub senator jest obowiązany powiadomić odpowiednio Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu o zamiarze podjęcia dodatkowych zajęć, z wyjątkiem działalności podlegającej prawu autorskiemu i prawom pokrewnym.

2. Posłowie i senatorowie nie mogą podejmować dodatkowych zajęć ani otrzymywać darowizn, mogących podważyć zaufanie wyborców do wykonywania mandatu zgodnie z art. 1 ust. 1.

3. Posłowie i senatorowie nie mogą powoływać się na swój mandat ani posługiwać tytułem posła lub senatora w związku z podjętymi dodatkowymi zajęciami bądź działalnością gospodarczą prowadzoną na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami.

4. Naruszenie przez posła lub senatora przepisu ust. 1, 2 lub 3 powoduje odpowiedzialność regulaminową.

Art. 34.

1. Posłowie i senatorowie nie mogą prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami z wykorzystaniem mienia państwowego lub komunalnego, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem czy pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności.

2. Posłowie i senatorowie nie mogą być członkami władz zarządzających lub kontrolnych i rewizyjnych ani pełnomocnikami handlowymi przedsiębiorców z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych lub przedsiębiorców, w których uczestniczą takie osoby. Wybór lub powołanie posła lub senatora do tych władz jest z mocy prawa nieważny.

3. Jeżeli wybór lub powołanie, o którym mowa w ust. 2, miało miejsce przed rozpoczęciem wykonywania mandatu, poseł i senator jest obowiązany zrzec się stanowiska lub funkcji. W

razie niezrzeczenia się stanowiska lub funkcji, poseł i senator traci je z mocy prawa po upływie trzech miesięcy od dnia złożenia ślubowania, o którym mowa w art. 2.

4. Posłowie i senatorowie nie mogą posiadać pakietu większego niż 10% udziałów lub akcji w spółkach prawa handlowego z udziałem państwowych lub komunalnych osób prawnych lub przedsiębiorców, w których uczestniczą takie osoby. Udziały lub akcje przekraczające ten pakiet powinny być zbyte przez posła lub senatora przed pierwszym posiedzeniem Sejmu lub Senatu, a w razie niezbycia ich nie uczestniczą one przez okres sprawowania mandatu i dwu lat po jego wygaśnięciu w wykonywaniu przysługujących im uprawnień (prawa głosu, prawa do dywidendy, prawa do podziału majątku, prawa poboru).

5. Naruszenie przez posła lub senatora przepisów ust. 1-3 powoduje odpowiedzialność regulaminową.

Art. 35.

1. Posłowie i senatorowie są obowiązani do złożenia oświadczenia o swoim stanie majątkowym. Oświadczenie o stanie majątkowym dotyczy majątku odrębnego oraz objętego małżeńską wspólnością majątkową. Oświadczenie to zawiera w szczególności informacje o:

- 1) zasobach pieniężnych, nieruchomościach, uczestnictwie w spółkach cywilnych lub w osobowych spółkach handlowych, udziałach i akcjach w spółkach handlowych, o nabytym od Skarbu Państwa, innej państwowej osoby prawnej, jednostek samorządu terytorialnego, ich związków lub komunalnej osoby prawnej, mieniu, które podlegało zbyciu w drodze przetargu, a także o prowadzonej działalności gospodarczej i stanowiskach zajmowanych w spółkach handlowych;
- 2) dochodach osiągniętych z tytułu zatrudnienia lub innej działalności zarobkowej lub zajęć, z podaniem kwot uzyskiwanych z każdego tytułu;
- 3) mieniu ruchomym o wartości powyżej 10 000 złotych;
- 4) zobowiązaniach pieniężnych o wartości powyżej 10 000 złotych, w tym zaciągniętych kredytach i pożyczkach oraz warunkach, na jakich zostały udzielone.

2. Wzór oświadczenia o stanie majątkowym stanowi załącznik do ustawy.

3. Oświadczenie o stanie majątkowym składa się w dwóch egzemplarzach odpowiednio Marszałkowi Sejmu albo Marszałkowi Senatu w następujących terminach:

- 1) do dnia złożenia ślubowania, wraz z informacją o sposobie i terminach zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej z wykorzystaniem majątku Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego w związku z wyborem na posła albo senatora oraz z informacją o posiadaniu majątku Skarbu Państwa lub samorządu terytorialnego;
- 2) do dnia 30 kwietnia każdego roku, według stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedniego, dołączając kopię rocznego zeznania podatkowego (PIT);
- 3) w terminie miesiąca od dnia zarządzenia nowych wyborów do Sejmu i Senatu.

4. Jeden egzemplarz oświadczenia o stanie majątkowym Marszałek Sejmu albo Marszałek Senatu przekazuje do urzędu skarbowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania posła lub senatora.

5. Informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym są jawne, z wyłączeniem informacji o adresie zamieszkania posła albo senatora oraz o miejscu położenia nieruchomości. Jawne informacje zawarte w oświadczeniu o stanie majątkowym są podawane do wiadomości publicznej odpowiednio przez Marszałka Sejmu albo Marszałka Senatu w formie zapisu elektronicznego.

6. Analizy danych zawartych w oświadczeniach o stanie majątkowym dokonują właściwe komisje powołane odpowiednio przez Sejm albo Senat w trybie określonym w regulaminach odpowiednio Sejmu albo Senatu oraz właściwe urzędy skarbowe. Podmiot dokonujący analizy danych zawartych w oświadczeniu jest uprawniony do porównania treści analizowanego oświadczenia z treścią uprzednio złożonych oświadczeń oraz z dołączoną kopią rocznego zeznania podatkowego (PIT). Wyniki analizy przedstawia się odpowiednio Prezydium Sejmu albo Prezydium Senatu.

6a. Kontroli rzetelności i prawdziwości oświadczeń o stanie majątkowym, o których mowa w ust. 1, dokonuje Centralne Biuro Antykorupcyjne w trybie i na zasadach określonych w rozdz. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz. U. z 2014 r. poz. 1411, z późn. zm. [13](#)).

7. Oświadczenie o stanie majątkowym przechowuje się przez 6 lat.

8. Niezłożenie oświadczenia o stanie majątkowym powoduje odpowiedzialność regulaminową oraz utratę, do czasu złożenia oświadczenia, prawa do uposażenia.

9. Podanie nieprawdy lub zatajenie prawdy w oświadczeniu o stanie majątkowym powoduje odpowiedzialność na podstawie art. 233 § 1 Kodeksu karnego.

Art. 35a.

1. Tworzy się Rejestr Korzyści, zwany dalej "Rejestrem".

2. W Rejestrze ujawniane są korzyści uzyskiwane przez posłów, senatorów lub ich małżonków.

3. Do Rejestru należy zgłaszać informacje o:

1) wszystkich stanowiskach i zajęciach wykonywanych zarówno w administracji publicznej, jak i w instytucjach prywatnych, z tytułu których pobiera się wynagrodzenie, oraz pracy zawodowej wykonywanej na własny rachunek;

2) faktach materialnego wspierania działalności publicznej prowadzonej przez zgłaszającego;

3) darowiznie otrzymanej od podmiotów krajowych lub zagranicznych, jeżeli jej wartość przekracza 50% najniższego wynagrodzenia pracowników za pracę,

obowiązującego w grudniu roku poprzedzającego, określonego przez Ministra Pracy i Polityki Socjalnej na podstawie Kodeksu pracy;

4) wyjazdach krajowych lub zagranicznych niezwiązanych z pełnioną funkcją publiczną, jeżeli ich koszt nie został pokryty przez zgłaszającego lub jego małżonka albo instytucje ich zatrudniające bądź partie polityczne, zrzeszenia lub fundacje, których są członkami;

5) innych uzyskanych korzyściach, o wartościach większych niż wskazane w pkt 3, niezwiązanych z zajmowaniem stanowisk lub wykonywaniem zajęć albo pracy zawodowej, o których mowa w pkt 1.

4. Do Rejestru należy także zgłaszać informacje o udziale w organach fundacji, spółek prawa handlowego lub spółdzielni, nawet wówczas, gdy z tego tytułu nie pobiera się żadnych świadczeń pieniężnych.

5. Przy podawaniu informacji poseł i senator są obowiązani zachować największą staranność i kierować się swoją najlepszą wiedzą.

6. Wszystkie zmiany danych objętych Rejestrem należy zgłosić nie później niż w ciągu 30 dni od dnia ich zaistnienia.

7. Rejestr jest jawny. Rejestr dla posłów prowadzi Marszałek Sejmu, a dla senatorów Marszałek Senatu.

8. Prowadzący Rejestr raz w roku, w odrębnej publikacji, podaje do publicznej wiadomości zawarte w nim dane.

9. Ujawnienie informacji w Rejestrze nie zwalnia od odpowiedzialności przewidzianej w ustawie za niedopełnienie określonych w niej obowiązków.

Art. 36.

Posłom i senatorom oraz członkom ich rodzin przysługują świadczenia zdrowotne na zasadach określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe.

Art. 37. (uchylony)

Art. 38.

1. Posłowi i senatorowi, który w trakcie sprawowania mandatu lub w ciągu dwunastu miesięcy po jego wygaśnięciu albo dwóch lat od zakończenia korzystania z urlopu bezpłatnego, o którym mowa w art. 29 i art. 30, przechodzi na emeryturę albo rentę, przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości trzech uposażeń - przy przejściu na emeryturę oraz jednego uposażenia - przy przejściu na rentę.

2. W razie zbiegu uprawnień, z różnych tytułów, do jednorazowej odprawy w związku z przejściem na emeryturę lub rentę, przysługuje odprawa wybrana przez uprawnionego.

Art. 39.

1. Posłowi i senatorowi w związku z zakończeniem kadencji przysługuje odprawa parlamentarna w wysokości trzech uposażeń. Odprawa nie przysługuje, jeżeli poseł lub senator został wybrany na następną kadencję.

2. W razie śmierci posła lub senatora w czasie wykonywania mandatu lub w ciągu trzech miesięcy po jego wygaśnięciu, przysługuje odprawa pośmiertna na zasadach i w wysokości określonych dla pracowników w Kodeksie pracy.

Art. 40.

W razie zbiegu uprawnień do odprawy określonej w art. 38 ust. 1 oraz art. 39 ust. 1 przysługuje odprawa wybrana przez uprawnionego.

Art. 41.

1. Posłowie i senatorowie oraz członkowie ich rodzin są uprawnieni do korzystania z funduszu świadczeń socjalnych, utworzonego na zasadach określonych w przepisach o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

2. Byli posłowie i senatorowie oraz członkowie ich rodzin korzystają z funduszu świadczeń socjalnych na zasadach określonych w przepisach o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

3. Zasady przeznaczania środków z funduszu, o którym mowa w ust. 1, na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej oraz zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z tego funduszu określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu.

Art. 42.

1. Posłowi i senatorowi przysługują środki finansowe na pokrycie kosztów związanych z wydatkami poniesionymi w związku z wykonywaniem mandatu na terenie kraju, w zryczałtowanej wysokości 25% uposażenia miesięcznego (dieta parlamentarna).

2. Dieta parlamentarna jest wolna od podatku dochodowego od osób fizycznych w granicach określonych w odrębnych przepisach dla diet otrzymywanych z tytułu pełnienia obowiązków obywatelskich i nie może być zajęta w drodze egzekucji.

3. Poseł lub senator nie może pobierać jednocześnie diety parlamentarnej i diety z tytułu wykonywania funkcji radnego. Poseł lub senator wybiera dietę, którą będzie pobierał.

4. Zasady obniżania i utraty prawa do diety parlamentarnej posłów i senatorów uniemożliwiających, poprzez rażące naruszanie przepisów odpowiednich regulaminów, pracę Sejmu, Senatu lub Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, oraz nieuczestniczących, bez usprawiedliwienia, w posiedzeniach Sejmu lub Senatu oraz Zgromadzenia Narodowego, a także ich organów, określają regulaminy Sejmu i Senatu.

5. Szczegółowe zasady i tryb wypłaty diet parlamentarnych oraz należności posłów i senatorów delegowanych przez Sejm i Senat poza granice kraju określają wspólnie Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Art. 43.

1. Poseł i senator ma prawo, na terenie kraju, do bezpłatnego przejazdu środkami publicznego transportu zbiorowego oraz przelotów w krajowym przewozie lotniczym, a także do bezpłatnych przejazdów środkami publicznej komunikacji miejskiej.

2. Minister właściwy do spraw transportu, po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu, określa, w drodze rozporządzenia, tryb korzystania z uprawnień, o których mowa w ust. 1, z wyłączeniem przejazdów publicznymi środkami komunikacji miejskiej.

Art. 44.

1. ¹⁴⁾ Posłowie i senatorowie otrzymują bezpłatnie druki sejmowe lub senackie.

2. Posłowie i senatorowie otrzymują koperty z papierem listowym, oznaczone odpowiednim nadrukiem, do prowadzenia korespondencji związanej z wykonywaniem mandatu bez uiszczania przez nich opłat pocztowych.

3. Szczegółowe zasady realizacji uprawnień, o których mowa w ust. 1 i 2, określają Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Art. 45.

1. Posłowi wydaje się legitymację poselską, a senatorowi legitymację senatorską.

2. Posłom i senatorom wydaje się karty do głosowania.

3. Wzór legitymacji i karty do głosowania, a także tryb postępowania oraz warunki wydawania ich duplikatów w razie zniszczenia lub zagubienia określają odpowiednio Marszałek Sejmu i Marszałek Senatu.

Art. 46.

1. Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu udzielają posłom i senatorom pomocy w wykonywaniu przez nich mandatów, czuwają nad wykonywaniem przez nich obowiązków parlamentarnych, jak również nad wykonywaniem wobec nich obowiązków określonych w ustawie przez organy państwowe i samorządu terytorialnego oraz podporządkowane im jednostki.

2. Kancelaria Sejmu i Kancelaria Senatu, każda według swej właściwości, zapewniają i organizują obsługę posłów i senatorów niezbędną do wykonywania przez nich obowiązków oraz pomoc merytoryczną, zwłaszcza w zakresie dostępu do opracowań specjalistycznych, literatury i ekspertyz.

3. Zadania Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu, o których mowa w ust. 1, określają szczegółowo regulaminy Sejmu i Senatu, a zadania Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu, o

których mowa w ust. 2, określają szczegółowo regulaminy Sejmu i Senatu oraz uchwały Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Art. 47.

Wydatki wynikające z uprawnień posłów i senatorów pokrywa się z budżetu państwa, w części dotyczącej odpowiednio Kancelarii Sejmu lub Kancelarii Senatu.

Art. 47a.

Nie podlegają ogłoszeniu przepisy wydane na podstawie art. 18 ust. 2, 5, 8 i 11, art. 23 ust. 3, 6, 8 i 11, art. 25 ust. 6, art. 26 ust. 2, art. 37 ust. 3, art. 41 ust. 3, art. 42 ust. 5, art. 44 ust. 3 i art. 45 ust. 3 w zakresie, w jakim nie dotyczy wzoru legitymacji poselskiej i senatorskiej, i na podstawie art. 46 ust. 3 w zakresie uchwał Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Rozdział 6

ZMIANY W PRZEPISACH OBOWIĄZUJĄCYCH, PRZEPISY PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE

48-55. (pominięte)

Art. 56.

1. Traci moc ustawa z dnia 31 lipca 1985 r. o obowiązkach i prawach posłów i senatorów (Dz. U. z 1991 r. Nr 18, poz. 79 oraz z 1996 r. Nr 73, poz. 350), z wyjątkiem jej art. 19 ust. 2 i 3 oraz z zastrzeżeniem ust. 2 niniejszego artykułu.

2. Do posłów i senatorów kadencji, w czasie której niniejsza ustawa weszła w życie, niekorzystających z urlopów bezpłatnych na okres sprawowania mandatu, stosuje się przepis art. 26 ustawy, o której mowa w ust. 1.

Art. 57.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1996 r., z wyjątkiem:

1) rozdziału 2 i art. 51, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia [15](#);

2) art. 34 ust. 3 i 4 oraz art. 42 ust. 3, które wchodzi w życie po upływie 4 miesięcy od dnia ogłoszenia.